

TAJNI ZAČIN

ČASOPIS ZA
NEGOVANJE
DUHOVNE
KULTURE

SLAGANJE BOJA NA OBALAMA DRINE

UNUTRAŠNJI ČOVEK
MISLI SE MOJE ROJE

VRHOVNI DUHOVNI IDEAL

HEROJI ŽIVOTA
UČENJE O ŽIVOTU

PRIVATNOST U DIGITALNOM DOBU

PROBUĐENOG ČOVEKA NE TREBA
NIJEDNO DRUŠTVO
IRONIJA KOJA SE VRTI U PRAZNO

OPROŠTAJNO PISMO

ZNAČAJ DIJETETSKIH
SUPLEMENATA
ANDRIĆEVA MOLITVA

IŠAO SAM NA PLANINU MAGLIĆ

SOKRATOVA TAJNA USPEHA
ISKUPLJENJE

BROJ 06

20
21

SADRŽAJ

SLAGANJE BOJA NA OBALAMA DRINE - Branislav Božović i
Milan Gutović

UNUTRAŠNJI ČOVEK - Isabelle Ohmann i Fernand Schwarz

MISLI SE MOJE ROJE - Dr Zorica Petrašinović

VRHOVNI DUHOVNI IDEAL - Daisetz Teitaro Suzuki

HEROJI ŽIVOTA - Đorđe Spasić

UČENJE O ŽIVOTU

PRIVATNOST U DIGITALNOM DOBU - Jevđenije Đokić

PROBUĐENOG ČOVEKA NE TREBA NIJEDNO DRUŠTVO -
Osho

IRONIJA KOJA SE VRTI U PRAZNO - Momo Cvijović

OPROŠTAJNO PISMO - Gabrijel Garsija Marques

ZNAČAJ DIJETETSKIH SUPLEMENATA - Prof.dr Branko
Jakovljević

ANDRIĆEVA MOLITVA

IŠAO SAM NA PLANINU MAGLIĆ - Vladimir Đurić

SOKRATOVA TAJNA USPEHA

ISKUPLJENJE - Dragan Đurić

TAJNI ZAČIN - Gavriła Principa 43,
tajnizacin@gmail.com, 063/276262

Poštovani čitaoci,

u mesecu smo oktobru, verovatno, najlepšem mesecu u godini. Jesenji kolorit je najizraženiji u ovom mesecu. Lišće lagano napušta grane i priprema drveće za dug i dubok zimski san.

Ovo je mesec čarolija i duboke simbolike. Noći su sve duže, a dani sve kraći.

U ovom mesecu je berba grožđa, prikupljanje i žetva svega onoga što smo posejali.

Baš kao u životu: u jesen života ubiramo plodove svog dotadašnjeg rada na svakom planu.

Imajući u vidu da je ovaj period samo ciklus u kružnom kretanju prirode/života, i da posle jeseni i zime dolazi prolećno buđenje - da li će nam biti dobro ili rđavo u budućem životu zavisiće baš od naših napora koje smo do sada uložili da izbegavamo rđava i činimo dobra dela.

Činimo dobro i dobrom se nadajmo.

Za pouke koje nam kroz ovakve primere daje Stvaralac imajmo zahvalnost, jer je upravo takav osećaj zahvalnosti **tajni začim** koji nam pomaže da saberemo i transformišemo iskustva i kroz banku probranih iskustvenih pouka postavimo sopstveni portal dobrih dela koji će biti od koristi i za nas i svet koji nas okružuje.

Tako uspostavljen portal ima magijsku moć da i neko učinjeno delo koje nije u skladu sa Kosmičkim zakonima - popravimo. Budimo svesni toga, i - na tome, takođe, budimo zahvalni. Koristimo tu blagodet.

Dragi čitaoci,

i ovom prilikom moramo se podsetiti obaveze svih nas da poštovanjem preporuka naših hrabrih i požrtvovanih medicinskih radnika doprinesemo što bržem savlađivanju ove neprilične bolesti COVID 19.

Srdačno Vaši,

Branislav Denis Božović i Dragan Đurić

**SLAGANJE
BOJA NA
OBALAMA
DRINE**

Branislav Božović i Milan Gutović

Drina jeste "izvor bistre vode", ali obale Drine nose u svojim nedrima značajne i vredne rude i minerale za koje su znali i kopali ih još preantički i antički narodi.

Tragovi antičkog rudarstva su brojni u celom slivu reke, stari iskopi, nakupine šljake od topionica i rudarske alatke.

Rude metala: gvožđe, olovo, srebro, bakar i živa iskopavane su i prerađivane u rudnicima koji su bili rasuti po okolnim planinama, Medvedniku, Jagodnji, Boranji, Sokolskim planinama i Crnogorskim planinama.

Rudnici Srebrenice i Brskova kod Mojkovca, u kojima je kovan prvi srebrni i zlatni novac srpske države u srednjem veku, nose istorijsku slavu rudarstva na Drini. Srpski vladari iz tog perioda oko 1240. godine, i kasnije, zbog povećanja proizvodnje i trgovine srebrom i zlatom sa Dubrovnikom i Ugarskom, dovode u Srbiju rudare najamnike iz Nemačke, poznate Sase. Zabeleženo je da je rudnik Srebrenica davao oko 35.000 dukata godišnje.

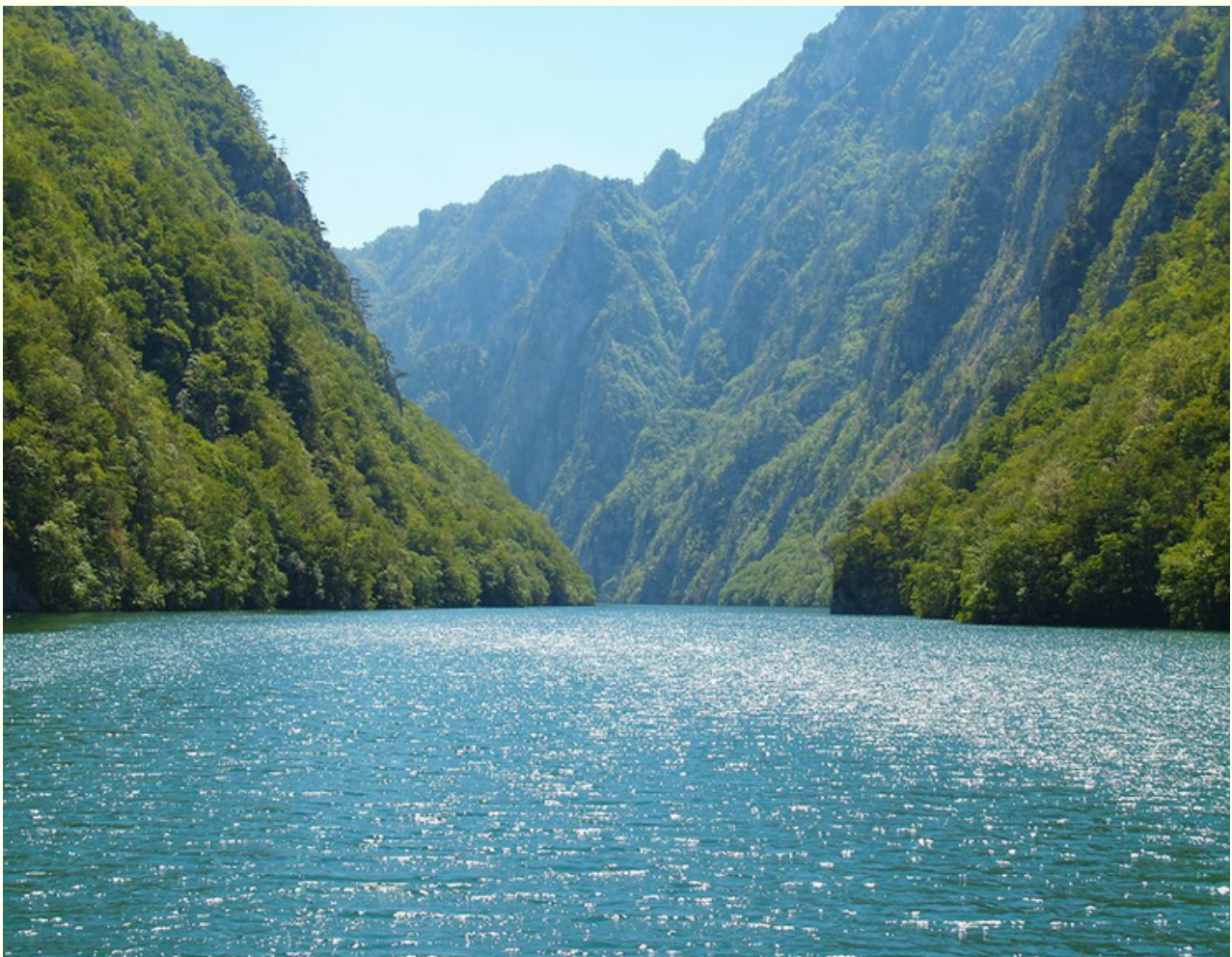
Srebrenica koja se u rimsko doba zvala Domavia bila je u srednjem veku najveći grad između Save, Drine i Jadranskog mora.

Pored Srebrenice tu je i niz drugih rudnika koji su u to doba bili pod njenim okriljem, Zajača, Veliki majdan, Postenje, Kostajnik, Tisovik.

Kasni srednji vek prati zamiranje rudarstva, a zatim se u novom veku opet razvija. Pored pomenutih metala počinje prerada rude cinka, antimona, barita i drugih korisnih elemenata. Tehnologija prerade takođe se razvija. Prirodno, vode Drine i njenih pritoka bile su glavni pokretač energija za preradu rude tokom vekova. Mlinovi za rudu, prališta, topionice, samokovi, koristili su snagu voda iz sliva Drine i okolne šume za proces topljenja.

U vode Drine slivale su se posledice prerade ruda, zagađenja voda i zemljišta i uništavanja šuma. Rasejavanje štetnih elemenata, teških metala i toksičnih mikroelemenata je bilo neminovno i raslo je sa povećanjem količine iskopane rude. To su, nažalost, posledice antropocentričnog razvoja, a ne stvarnih racionalnih potreba za korisnim mineralnim sirovinama.

O dometima rasejavanja štetnih sadržaja viševjekovnog rudarstva i stepenu zagađenja voda, rečnog nanosa i vazduha u dolini Drine, malo znamo.

Danas se na obalama Drine, kao potencijalna žarišta ugrožavanja životne sredine nalazi nekoliko većih rudnika sa postrojenjima za preradu, flotaciju, saodlagalištima jalovine iz procesa prerade. To su: Srebrenica, Zajača, Veliki majdan, Bobija – Tisovik kao i drugi rudnici manjeg obima u okolini. Nažalost, danas u ova žarišta možemo ubrojati i, sporna, ali započeta istraživanja rude litijuma u Rađevini – dolina reke Jadra i drugih potencijalnih ležišta. U slučaju ostvarenja projekta eksploatacije rude litijuma na ovom području biće izloženi štetnim uticajima površinske i podzemne vode, u aluvijalnim nanosima Jadra, Drine, Save posebno Mačve i izvorišta Beograda.

Pored ugrožavanja voda, zbog zagađenja vazduha i tla biće ugroženo zdravlje stanovništva na širokom prostoru.

U našim namerama i naporima da zaštitimo kvalitet voda Drine, neophodna su detaljna istraživanja i programska rešenja za kontrolu i sprečavanja rizika od rudarskih aktivnosti.

Ova istraživanja mogu se simbolično predstaviti kao "slaganje boja" čistih voda Drine i zeleno – crne boje rudarske zastave.

Boje će se složiti onda kada se crna boja sa zastave rudarstva izbistri pre ulivanja u zelenu lepoticu Drinu. Time će biti ispunjena jedna od ekoloških zapovesti: **KORISTI VODU TAKO DA JE MOŽEŠ PITI I NA REČNOM UŠĆU.**

**PRIČA IZ
NEDARA
DRINSKIH
OBALA**

Branislav Denis Božović

...Rupar Svetovid tukao je teškim čekićem duboko u rupi jedne kluhte, koju mu je označio uzbojnik.

Otučine su se odlamale i padale okolo. Trebalo se i držati i čuvati oči od sitnih otučina.

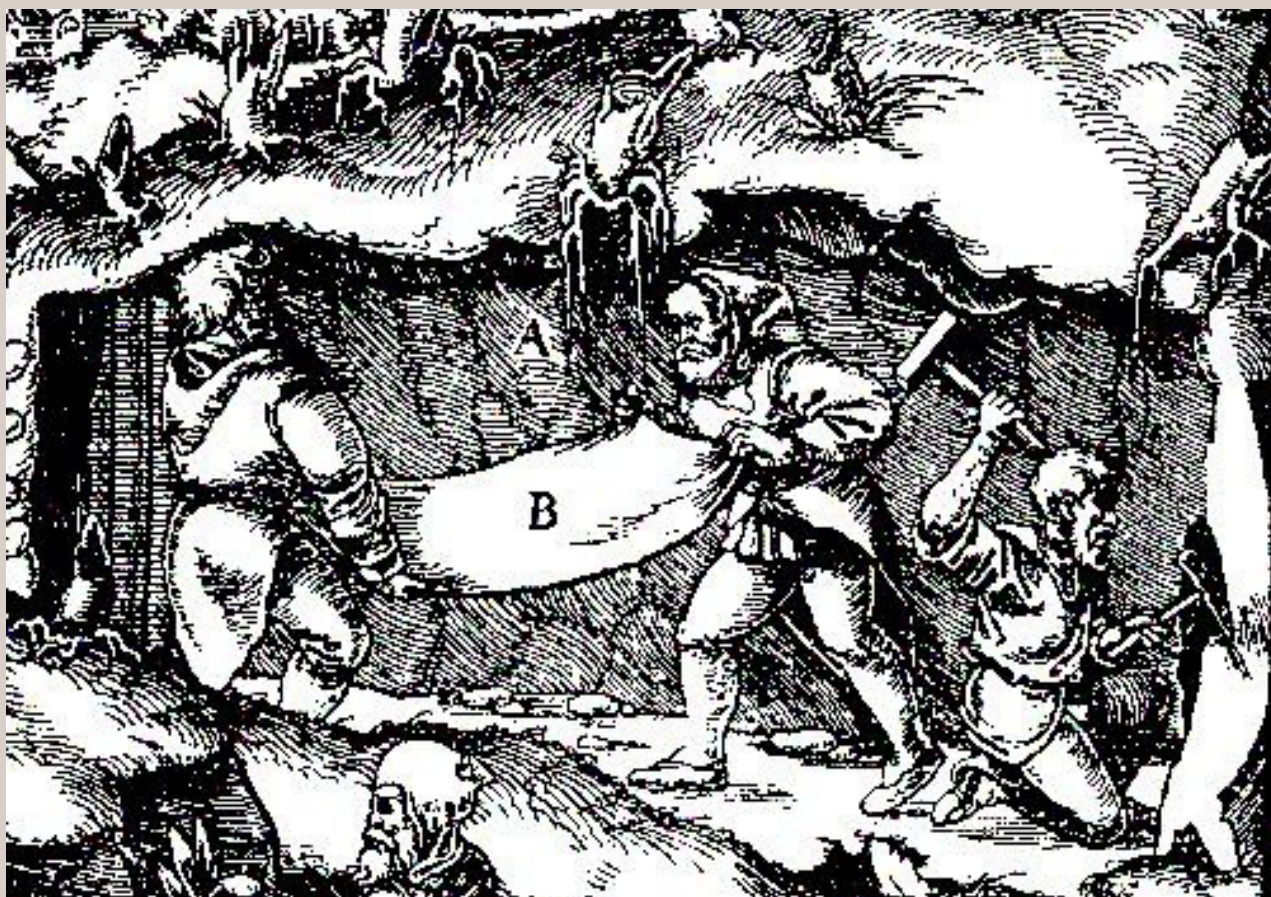
Skoro celu deceniju on radi po tuđim cehovima. Uvek su drugi bili varkovi. Njemu sva zarada ode na hranu i izdržavanje nejači.

Izašao je na trenutak iz rupe da uzme vazduh. Zaslepljen suncem jako je udahnuo i pogledao u dubinu. Dole je vijugala Zelenika i snažno penila preko bukova. Pomisao da uveče mora dole na kolo, vrati ga u rupu.

Danima rupareći nakupio je plavice za nekoliko tovara. Toliko je dobro prepoznaje da mu se čini da i on može biti uzbojnik. Iza podne je izgurao zadnji hunat, i počeo da tovari.

Posle jednog sata krenuo je na prvu plakaonicu. Tamo ga izbiralac pohvali za dobru plavicu. U plakaonici izruči sav tovar na oguljeni patos što je postavljen blizu potoka. Reče da puste vodu.

Polovčar i pločar su radili svoj posao na mešanju vode i plavice. Moraće da im odmah plati.

Straha više nije bilo, čak ni od Despota.

... Konstantin Filozof zabeležio je 1427. godine da je Despot Stefan svirepo ugušio pobunu rupara na Drini, u Srebrenici.

Posle ovoga, Zelenika je postala Drina. Turski osvajači nazvaše je Drinosom što znači Duboka voda.

Tumač srednjevekovnih rudarskih reči:

Rupar – rudar;

Kluhta – orudnjena stena;

Uzbojnik – čovek koji pronalazi rudu (današnji geolog);

Otučina – otpaci od stene;

Ceh – deo rudnika ili rudnog polja;

Vark – vlasnik rudnika ili ceha;

Plavica – vrsta rude;

Plakaonica – pralište, ispiranje rude vodom;

Kolo – topionica rude;

Vatruk – vlasnik topionice – otkupljivač rude;

Polovčar, pločar – radnici na plavištu;

Sasi – rudari najamnici iz Nemačke;

Izbiralac – izbirač rude;

Hunat – rudarska kolica;

Zelenika – stari slovenski naziv za reku Drinu.

UNUTRAŠNJI ČOVEK

Isabelle Ohmann i Fernand Schwarz

Pitamo se čemu služi poznavanje prirode divljih zveri, riba i zmija ako ne poznajemo ili ne pokušamo spoznati kakva je priroda čoveka – zašto smo rođeni, odakle dolazimo, kuda idemo. – Petrarca

Središnja tema renesansne filozofije je *unutrašnji čovek*, odnosno *besmrtna duša*. Prema Plotinu, duša oživljava i vlada telom koje sadrži, umesto da je u telu sadržana.

Prema Piku della Mirandoli, čovek ima dva tela: jedno, koje platoničari nazivaju božanski prenosnik (*nous*), nedokučivi omotač racionalne duše (*psyche*), i drugo, koje se sastoji od ostalih elemenata i podložno je zakonima rasta i propadanja (*Commento sopra una canzone d'amore, 1486.*). Time se vraćamo hermetičkoj tradiciji koja opisuje čoveka kao dvostruko biće – smrtno telom, besmrtno istinski čovek (*Corpus Hermeticum, I, 15*).

Prema Ficinu, istinskog čoveka ne čini njegov smrtni omotač, već njegova besmrtna duša i samo onaj ko vidi tu dušu, videće čoveka. Ficino, takođe, navodi da ljudska duša ima dve "prirodne težnje". Poput kamena koji teži prema dole, prirodna težnja tera dušu da se spusti u telo; i kao što vatra teži prema gore, druga težnja tera dušu da se uzdigne prema Bogu. Istovremeno postojanje različitih težnji u ljudskoj svesti, jedne okrenute prema čulnom svetu i one okrenute prema nadčulnom svetu, objašnjava središnju poziciju koju ljudska duša zauzima u Univerzumu.

Nalik Janusu sa dva lica, koji istovremeno gleda na dve strane, duša je posredni oblik između viših i nižih oblika i uzrok je promenljivog i živog jedinstva sveta.

PESME

Dr Zorica Petrašinović

LJUBAV

Noćas bih mogla
da ljubim svakog,
da drhtim i čeznem
obgrljena zvezdama.

Noćas bih s mesečinom
zanesena plovila
da nađem svoj put,
i svoje želje dojila
tvojim nepostojanjem.

Noćas prizivam ljubav
u tebi dalekom,
što još ni rođen nisi
u našem bivstvu.

Noćas sam ljubavlju
spojena sa vasionom,
a ta ljubav ti si,
moj nepostojeći.

Noćas bih mogla
da ljubim svakog.

NEGDE NA PUTU TRAJANJA

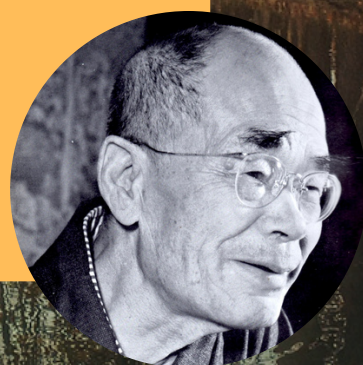
Protiču ljubavi i vozovi
grle se kao kao buketi
zvezde,
godine izvlače lozovi
i one nehajno jezde
kao rascvetale latice,
ubrane.

Život je vašar lepih
reči
i izgubljenih snova,
i teško da me neko spreči
da ludujem i tugujem,
da se veselim
i drugujem,
da samujem i pevam,
da drhtim
i snevam,
negde na putu
trajanja.

MISLI SE MOJE ROJE

Misli se moje
haotično roje
među lišćem.
Između grana
su nebom spojene
i rasute
u dosadi ovog dana
što se vuče
između oblaka tmurnih
i jesenjih uvelih trava.
I stvara mi osećaj nedovoljnosti.

VRHOVNI DUHOVNI IDEAL

Daisetz Teitaro Suzuki

Predavanje održano na poziv Svetskog kongresa vera (World Congress of Faiths), London, 1936.

Kada su me prvi put pozvali da govorim o vrhovnom duhovnom idealu, nisam tačno znao šta da odgovorim. Prvo, ja sam samo običan čovek koji je iz dalekog dela sveta iznenada bačen usred ovog užurbanog grada Londona i zbunjen sam, pa moj um odbija da radi na isti način na koji radi kada sam u svojoj zemlji. Drugo, kako skromna osoba poput mene može govoriti o tako velikoj stvari kao što je vrhovni duhovni ideal, i to pred ovakvim sjajnim skupom ljudi od kojih mi svako izgleda tako mudar i inteligentan kao da zna sve pod Suncem? Posramljen sam što sam naveden da stojim ovde. Prva je greška napravljena kada sam napustio Japan.

Dopustite mi da vam ispričam kako sam živeo pre nego što sam došao u London. U mojoj zemlji imamo slamom pokrivene kuće. Japanske su kuće uglavnom male. Dakle, još uvek se u zemlji vidi mnogo takvih slamnatih kuća, a moja je jedna od njih. Ustajem ujutro sa cvrkutom ptica. Otvaram prozore koji gledaju pravo u vrt. Japanski su prozori sasvim drugačiji od vaših engleskih. Engleski su prozori nešto poput rupa napravljenih u zidovima, dok su japanski prozori kombinacija engleskih prozora i zidova. Dakle, kada su japanski prozori otvoreni, jedan zid kuće u potpunosti je odstranjen. Sama kuća otvara se direktno u vrt. Nema podele između kuće i vrta, dok je ovde kuća prilično odvojena. Kuća stoji sama za sebe, pa tako i njen stanar. Njen stanar je sasvim odvojen od svoje okoline. Tamo je priroda, tu sam ja; ti si ti, ja sam ja, tako da se ne čini da između to dvoje postoji veza – prirode, prirodnog okruženja i stanara.

Dakle, otvaranjem japanskog prozora kuća se nastavlja u vrt. I ja mogu nesmetano videti stabla, a ne kao kad gledam kroz engleski prozor, kroz koji se viri u vrt. Mogu videti stabla kako rastu iz zemlje. I kada gledam stabla kako rastu iz zemlje, čini mi se da osećam nešto tajanstveno što dolazi od stabala i od same majke Zemlje. I čini mi se kao da živim sa njima, i oni u meni i sa mnom. Ne znam može li se to zajedništvo nazvati duhovnim ili ne. Nemam vremena bilo kako da ga nazovem, ali to me ispunjava. Zatim tu je mali ribnjak, malo niže u vrtu. Čujem kako ribe povremeno iskaču iz ribnjaka kao da su toliko srećne da ne mogu mirno plivati u vodi. Jesu li srećne? Ne znam, ali nekako osećam da su vrlo srećne. Baš kao što mi zaplešemo kad smo ispunjeni radošću, tako i ribe sigurno plešu. Dobijaju li takođe nešto od elementa u kojem žive i imaju li svoj život? Šta je to nešto, na kraju krajeva, što se uskomeša u meni dok slušam ples riba u ribnjaku?

Zatim, ovo je vreme kada cvetaju lotosi. Pun ih je ribnjak i moje misli putuju daleko na drugi kraj sveta. Kada ovako govorim, mislite li da sanjam usred ovog velikog grada? Možda sanjam, ali moj san, osećam nekako, nije sasvim prazan. Zar ne bi moglo biti u tim stvarima o kojima sanjam nešto od večnih i univerzalnih vrednosti? Ova golema zdanja koja vidim oko sebe zaista su sjajan poduhvat, veliko ljudsko dostignuće, nema sumnje.

Sličan sam osećaj imao kad sam posetio Kinu i bio suočen sa Kineskim zidom, za koji ste možda čuli. Je li on večan, kao što volim reći za svoje snove? Hm, neka se zemlja samo malo zatrese... U tom delu zemlje, na sreću, ne trese se tako često kao što je to slučaj u Japanu, ali, neka se jednom zatrese. Pitam se kakve će biti posledice? Vidim te posledice, ali odbijam da mislim o tome. No, pre nekog vremena u američkom časopisu neko je pisao o ruševinama grada New Yorka u kojima će možda neki budući istraživači pokušati da lociraju gde se nalazila jedna od najviših građevina na svetu – oni ih zovu neboderima, je li tako? Neću više da govorim o tome; moram da prestanem da sanjam...

Dajte da se probudim i suočim se sa realnošću. No, šta su te realnosti koje su sada preda mnom – niste vi, nije ova zgrada, a ni mikrofoni, već taj vrhovni duhovni ideal, te tako visoko zvučne reči. One dolaze iz mene. Ne mogu više da sanjam o bilo čemu. Moram svoj um privesti ovoj temi, vrhovnom duhovnom idealu ali ja zaista ne znam šta je duhovno, šta je ideal, a šta je vrhovni duhovni ideal. Čini se da ne mogu tačno shvatiti pravo značenje tih triju reči, stavljenih tako očigledno pred mene.

Ovde u Londonu izašao sam iz hotela u kojem sam odseo. Vidim na ulicama toliko muškaraca i žena koji tako brzo hodaju – ili bolje rečeno trče, jer meni se ne čini da oni hodaju; deluju kao da trče. To možda nije sasvim tačno, ali tako mi se čini. Zatim, izrazi na njihovim licima više su ili manje napeti, mišići lica jako su im zgrčeni; oni se teško mogu opustiti... Ulice su pretrpane svim vrstama vozila, autobusa, automobila; kao da teku u neprekidnoj struji – u konstantnoj, neprekidnoj struji, a ja ne znam kada mogu zakoračiti u tu jureću struju vozila. Trgovine su ukrašene svim vrstama stvari od kojih, čini mi se, većinu ne trebam u svojoj slamom pokrivenoj kućici. Kad vidim sve te stvari, ne mogu se ne zapitati kuda konačno idu ti takozvani moderni civilizovani ljudi. Koja je njihova sudbina? Jesu li u potrazi za vrhovnim duhovnim idealom? Jesu li intenzivni izrazi na njihovim licima na neki način simbol njihove želje da pronađu duhovnost? Hoće li oni zaista proširiti duhovnost u najudaljenije krajeve sveta? Ne znam. Ne mogu odgovoriti.

Dakle, duhovnost je uopšteno u suprotnosti sa materijalnim idealom, sa aktuelnim ili praktičnim, a vrhovno sa svakodnevnim. Kada govorimo o vrhovnom duhovnom idealu, znači li to zapravo da trebamo odbaciti ono što se čini da je materijalno, što nije idealistično, već praktično i prozaično; nije vrhovno već sasvim svakidašnje – ovaj naš svakodnevni život u ovom velikom gradu? Kada govorimo o duhovnosti, moramo li se rešiti svih tih stvari? Znači li duhovnost nešto sasvim odvojeno od ovoga što vidimo? Ne mislim da je takav način govora, kada delimo duh od materije i materiju od duha, koristan način gledanja na stvari oko nas.

U stvari, materija i duh su jedno, odnosno predstavljaju dve strane jedne stvarnosti. Mudri će se pokušati držati stvarnosti, samog štita, umesto da ga gledaju samo sa ove ili one strane, a koji je poznat ponekad kao materija, a ponekad kao duh. Jer kada se zahvata samo materijalna strana, u materiji neće biti ništa duhovnog. Kada se naglašava samo duhovna strana, materija će biti sasvim zanemarena. Rezultat je u oba slučaja jednostranost, sakaćenje stvarnosti koju treba održati celovitom i zdravom.

Kada su naši umovi pravilno podešeni, u stanju su shvatiti stvarnost koja nije ni duh, ni materija, a ipak jeste i duh i materija; usuđujem se reći da je London, u svoj svojoj materijalnosti, izuzetno duhovan; isto tako, kad su naši umovi iskrivljeni, svi manastiri i hramovi, sve katedrale i sve crkvene zapovedi, sva sveta mesta sa svojom svetom opremom, sa svim svojim pobožnim poštovaocima i vernicima, sa svime što ide pod imenom religije, usuđujem se opet reći, nisu ništa drugo nego materijalnost, hrpa blata i iskvarenosti.

Smatram da materijalno ne treba prezreti niti duhovno treba uvek uzvisivati – mislim na sve ono što se naziva duhovnim, na ono što se ponosi nazivom duhovnog. Takve stvari ne treba uvek uzvisivati. Oni koji govore o duhovnosti, ponekad su ljudi nasilne prirode, dok među onima koji su nagomilali veliko bogatstvo i čine se skloni materijalnom, često nalazimo uzvišene duše. No, glavni je problem kako uklopiti moju slamnatu kuću usred tih čvrsto građenih londonskih zidova? I kako podići moju skromnu kolibu posred Oxford Circusa? Kako ću to napraviti u zbrci automobila, autobusa i svih vrsta prevoznih sredstava? Kako mogu slušati cvrkut ptica i poskakivanje riba? Kako pretvoriti sve izloge trgovina u svežinu zelenog lišća koje se njiše na jutarnjem povetarcu? Kako pronaći prirodnost, nevinost, krajnju nesebičnost prirode u najvećoj izveštačenosti ljudskih dela? To je veliki problem koji se nalazi pred nama ovih dana.

Ponovo: ne znam ništa o vrhovnom duhovnom idealu, ali budući da sam prisiljen suočiti se sa ovom takozvanom materijalnosti modernog doba, moram se osvrnuti na to. Tako dugo dok je čovek delo prirode, pa čak Božje delo, ono što radi, što čini, ne može u potpunosti biti prezreno kao materijalno i suprotstavljeno takozvanom duhovnom. To nekako mora biti materijalno-duhovno ili duhovno-materijalno sa spojnicom između ta dva pojma – duhovno nije odvojeno od materijalnog, materijalno nije odvojeno od duhovnog, već sjedinjeno - spojnicom.

Ne volim se pozivati na takve pojmove kao što su objektivnost i subjektivnost, ali zbog nedostatka prikladnijeg izraza, dopustite mi sada reći ovo: ako se duhovno-materijalno, povezano spojnicom, ne može objektivno naći, pronađimo ga u našim subjektivnim mislima i radimo na tome da transformišemo ceo svet u skladu sa tim.

Dopustite mi da vam ispričam kako je to rešio jedan drevni majstor. Njegovo ime bilo je Yoshu, a manastir u kojem je živeo bio je poznat po svom prirodnom kamenom mostu. Manastiri se po pravilu grade u planinama, a mesto gde je Yoshu boravio bilo je poznato po svom kamenom mostu preko vodopada. Jednom je neki monah – učenik došao do majstora i upitao ga: “Ovo je mesto poznato po svom prirodnom kamenom mostu, ali kad sam dolazio ovamo, nisam video nikakav kameni most.

Samo truli komad daske. Gde je tvoj most, reci mi, učitelju?” To je pitanje bilo upućeno učitelju koji je odgovorio ovako: “Ti samo vidiš tu slabu klimavu formu i ne vidiš kameni most.” Učenik je upitao: “Gde je onda kameni most?”, na šta je učitelj odgovorio: “Konji prelaze preko njega, magarci prelaze preko njega, mačke i psi...” (Izvinjavam se što ću dodati malo više nego što je majstor zapravo rekao). “Mačke i psi, tigrovi i slonovi prelaze preko njega, muškarci i žene, siromašni i bogati, mladi i stari, skromni i plemeniti...; Englezi, možda Japanci, muslimani, hrišćani; duhovnost i materijalnost, idealno i praktično, ono najuzvišenije i najsvakodnevnije, svi oni prelaze preko njega, pa i ti, učenice, koji ga odbijaš videti, zapravo hodaš preko njega prilično ravnodušno i povrh svega – bez zahvalnosti. Ne kažete ‘hvala ti’ za prelazak preko mosta. Zašto je onda dobar ovaj kameni most? Vidimo li ga? Hodamo li preko njega? Most ne viče i ne kaže: ‘Ja sam vaš vrhovni duhovni ideal!’ Kameni most miruje i nastavlja da stoji tiho od bespočetne prošlosti u beskrajnu budućnost.”

Ovde ću stati.

Hvala na pažljivom slušanju mog japanskog engleskog. Pretpostavljam da ste se morali potruditi da me razumete. Tada dobrota mora biti uzajamna; ne dobijamo li u toj uzajamnosti dobrote uvid u ono što nazivamo svetskim duhovnim zajedništvom?

(Objavljeno u časopisu Nova Akropola 07/2017)

HEROJI ŽIVOTA

Đorđe Spasić

Razmišljajući o nagomilanom zlu na planeti, ljudi svih epoha često su se pitali kako to da ono još nije odnelo pobjedu, kako to da čovečanstvo i dalje opstaje i opire se mračnim silama, otelotvorenim u ljudima koji ne prezaju ni od čega, i u sebi nemaju niti jedan element ljudskosti. Zato se, od kako je čovečanstvo, neprestano predviđaju apokaliptični scenariji, skoro propast, kraj sveta. Takve predikcije polaze uglavnom od dve pretpostavke: prva se odnosi na međusobno istrebljenje ljudi, dok druga govori o različitim (nat)prirodnim katastrofama, pripisujući ih Božijoj kazni, kazni kosmosa, prirode i tako dalje, a sve to zbog nagomilanog greha ili, ako hoćete, zla. Na sreću ili nesreću, takva se proročanstva ne ostvaruju.

Šta je to što donosi prevagu i čuva čovečanstvo, omogućujući mu da se odupre i opstane? Istorija nam daje očigledne odgovore. Svi kritični i teški periodi, prelomna vremena koja su ukazivala na skori kraj, po pravilu su iznedrivala heroje, ljude spremne da žrtvuju sve zarad Dobra, zarad drugih ljudi. Ti samopregorni i požrtvovani pregaoci išli su protiv prirode i božanstava, borili se i onda kada su bili napušteni od svih, jer njihov pogled seže mnogo dalje nego pogled običnog čoveka – on se prostire u daleku budućnost, dok su noge i mišice tih heroja u večitoj sadašnjosti, što ih čini ljudima od akcije, a ne pasivnim sanjarima. Zato, takvi pojedinci u antičko doba dobijaju mesto između bogova i ljudi, oni postaju mit, predanje, živa vatra koja se prenosi usmenim i pismenim putem, nadahnjujući neke nove heroje. Oni su svetiljke koje pobeđuju i najgušći mrak, nadahnuće koje rađa život i kod najobeshrabrenijeg čoveka, nada koja najdublji očaj pretvara u akciju i polet.

Središte života svakog heroja je ideal, a središte tog ideala, koji može imati različite forme, čovekoljublje, ljubav koja rađa fanatične i, čoveku okovanom samoljubljem, nezamislive žrtve. Ne postoji čovek-tragalac, onaj ko duboko razmišlja o životu, koji ne pronalazi inspiraciju u herojima.

Neizostavni deo svake priče o herojima je mit o Prometeju. Ovaj, po mnogima najvredniji izdanak grčke mitologije, više od dva i po milenijuma nadahnjuje čovečanstvo. Pesnici svih epoha posvećuju mu svoje redove: od Hesioda i Eshila, preko Getea, Bajrona i Šelija, pa do naših Vojislava Ilića, Dučića i Bojića.

Prometej ustaje protiv poretka, prirode i zakona jačeg, zauzimajući stranu slabih i potlačenih, zbog čega, prognan i okovan, trpi muke i gnev najvišeg boga – Zeusa. Od ostalih heroja, on se razlikuje po tome što je svečovečanski, njemu su koncepti koji cepkaju čovečanstvo nepoznati.

Heroja određuju ideja i karakter. On instinktu preživljavanja, stavljajući ga u drugi plan, suprotstavlja ljubav prema ideji. Zato je ljudima čiju definiciju života objašnjava ono što Dostojevski naziva filosofijom stomaka teško da shvate svoje savremenike koji stavljaju ideju iznad svega, pa su heroji često odbačeni i prezreni.

Koliko samo heroja poznaje istorija! Deluje da samo njih (i njihove suprotnosti) i poznaje. Naša epika jedan je od najvećih izraza zahvalnosti herojima. Vekovima je ona, tokom ropstva i ugnjetavanja, ulivala nadu novim naraštajima, vaspitavala ih i formirala, sve dok se nisu stvorili uslovi da se jedan takav naraštaj oslobodi ropstva (1912-1918). Nije epska poezija davala polet samo vojnicima, već su sa njenog izvora pili i veliki umovi, takođe heroji, poput Tesle, Pupina i Milankovića. Čak i danas, u inat okolnostima koje rade protiv negovanja herojske tradicije, okoštavaju se mladi na temelju Kosovskog zaveta i duhovnog lika kneza Lazara, kao, po rečima Dučića, jednog od najvećih i najlepše izgrađenih heroja čovečanstva. Pogledajmo izvan naših granica. Ima li čoveka koji se ne bi poklonio pred čovekoljubljem i heroizmom **Čiunea Sugihare**? Ovaj pravoslavni Japanac izabran je, 1939. godine, za vicekonzula Japanskog carstva u Litvaniji. Usled nadolazeće invazije nacista, a zatim i Sovjeta, trebalo je spasiti Jevreje i Poljake koji su živeli na ovoj teritoriji.

Suprotno instrukcijama sopstvene vlade, Sugihara počinje da na svoju ruku izdaje tranzitne vize, koje su omogućavale sklanjanje na sigurno. Radeći 18-20 časova dnevno, spasio je sigurne smrti između šest i deset hiljada Poljaka i Jevreja.

Da heroji svoje podvige vide

kao nešto sasvim normalno i prirodno, govori svedočanstvo jednog novinara, koji je Japanca intervjuisao mnogo godina po završetku Drugog svetskog rata: „Pitao sam ga zašto je spasio tolike ljude. On se zbunio. Toliko je smatrao da je to nešto najprirodnije da u trenutku nije znao šta da odgovori.“

Početak 2014. godine, na nebu iznad Pakistana, svoju zvezdu dobio je jedan mladi heroj – petnaestogodišnji **Aitzaz Hasan Bangaš**. Ovaj dečak je, na oko 150 metara od škole, u kojoj je u tom trenutku bilo oko hiljadu učenika, zapazio bombaša samoubicu kako se kreće ka zgradi. Momentalno je reagovao i skočio na njega. Nažalost, nije uspeo da ga spreči da aktivira eksploziv, pa su tom prilikom obojica nastradali, ali među njegovim prijateljima i profesorima nije bilo žrtava.

Zaista, u prethodnim redovima pomenuto je nekoliko brilijantnih, besmrtnih imena, o kojima će se pričati dokle god je čovečanstva. O njima se snimaju filmovi, pišu knjige; njihova imena upisana su zlatnim slovima u nečemu što bismo mogli nazvati Knjigom čovečanstva. Ipak, vratimo se na trenutak na rečenicu koja je već napisana: koliko samo heroja poznaje istorija! Ova rečenica, iako tačna, zaslužuje dopunu u vidu pitanja: a koliko tek heroja ne poznaje?!

Postojanje heroja, poput ovih o kojima je bilo reči, a čija se baklja prenosi sa naraštaja na naraštaj širom sveta, nedovoljno je za opstanak čovečanstva. Njihovo postojanje ne garantuje čak ni održavanje ravnoteže sa zlom, ako već pobeda, u ovom trenutku, nije moguća, iako je izvesna u konačnom zbiru. Mi, verovatno, ne bismo bili živi, da nije diskretnih heroja, naših plemenitih baba i deda, roditelja, komšija, braće i sestara po duhu, dobrodušnih seljaka, plemenitih radnika i humanih bogataša (kojih, ipak, ima), U šta bi se svet pretvorio da nije njih, nenametljivih i tihih ljudi koji bez roptanja nose svoj krst! Na šta bi planeta ličila da nema heroja-života, koji trpeljivo ugrađuju sebe u sliku sveta, ne skrivajući se od borbe i muke. To su oni ljudi o kojima su pisali Grigorije Božović, Anđelko Krstić, Dostojevski, Tolstoj, Čehov i drugi hroničari vremena.

Koliko se samohranih majki bori do iznemoglosti da svoje dete izvede na pravi put! Koliko dece učestvuje u teškim seoskim radovima, sanjajući život mnogih vršnjaka koji uživaju čari lagodnog života! Koliko očeva ulaže svu svoju snagu i proliva krv i znoj, svake noći doživljavajući malu smrt, kako bi porodica opstala, a onda izjutra ustaje sa novom snagom i ulaže još veći napor. Koliko samo ljudi, suočenih sa gomilom nepravdi, pokazuje plemenitost i dobrotu na svakom koraku, iako im pripada svako zemaljsko pravo da delaju i ponašaju se drugačije. Njihov anđeoski blag pogled, to skladište istorije ispunjene mukom, izaziva treperenje srca, bol u duši i iskru u oku, a opet uliva novu snagu i veru u život. Pored takvih ljudi, oni koji najvećim problemom na svetu smatraju kupovinu novog auta, telefona, neodlazak na zimovanje ili polaganje ispita na fakultetu postaju tako mali i neprimetni!

Diskretni heroji su ugaoni kamen, oni održavaju ovaj svet, ne dopuštajući mu da padne – oni su pravi učitelji života (nasuprot lajfkoučeva)!

Nekoliko nedelja pre pisanja ovog teksta, setio sam se jednog druga iz odeljenja. To sećanje naišlo je ko zna odakle, stvarajući u meni duboke potrese. Čini mi se da je bio peti razred kada je novi učenik došao u moje odeljenje. Razredni ga je izveo ispred table, kako bi ga predstavio ostatku odeljenja. Njegov nadimak bio je Cobe, pa ću ga tako i oslovljavati. Dok je razredni, pred radoznalim parovima očiju, pričao o njemu, Cobe je sve vreme skrušeno gledao u zemlju, izbegavajući susret sa našim pomalo prezrivo pogledima. Njegova izbleдела odeća, koja je ukazivala na nezavidnu materijalnu situaciju, pokrivala je snažne mišice kakve niko među nama nije imao. Iz dubine njegovih očiju, koliko god ih svojom pogruženosti skrivao, izvirala je potisnuta tuga, svojstvena ljudima koji svu svoju bol čuvaju za samoću, ne želeći da druge opterećuju.

Koliko god voleli decu, znamo u kojoj meri, posebno u grupi, mogu biti okrutna, pogotovo prema novajlijama. (Uostalom, svi smo nekad bili deca.) Cobe je, kao neko ko je ponavljao razred, kao novajlija, pa, moram to da kažem, i kao materijalno siromašan momak, često morao da se suočava sa okrutnostima, podrugljivim komentarima, pa i fizičkim nasiljem. On nikada nije do kraja prihvaćen od strane ostatka odeljenja. Setio sam se njegove situacije i brojnih događaja,

pun žalosti i gorčine usmerene ka sebi, jer često nisam stajao u njegovu zaštitu, a verovatno je bilo situacija u kojima sam i sam doprinosio napadima, premda sam se uvek trudio da to ne činim. Što se više udubljujem u analizu njegovih postupaka, sve me više zapljuskuje osećaj nedostojnosti pred tom gigantskom plemenitošću! Iako je Cobe, uzevši u obzir njegovu fizičku snagu, mogao bez problema da uzvрати napadačima i izbije im iz glave svaku pomisao da mu bilo šta pogrdno kažu, a nekmoli da ga fizički napadnu, on to nikada nije uradio. Možda je takvo ponašanje, za današnje standarde, glupo, ali ja u njegovim gestovima vidim jednu ogromnu plemenitost. Ne samo da nikada nije uzvraćao, već je uvek priskakao u pomoć svakome kome bi to bilo potrebno, pa čak i onima koji su prema njemu bili najokrutniji. Ne sećam se povoda, ali

samo jednom sam video da je pustio suzu, a verujem da ih je u sebi imao dovoljno da stvori čitavo jezero. Razmišljajući o Cobetu, shvatio sam da je od njega moglo da se nauči mnogo više nego od pojedinih nastavnika i profesora. Pitao sam se šta je danas sa njim, budući da ga nisam video više od deset godina. Nekoliko dana po začetku te pomisli, relativno blizu mesta gde stanujem, prošao sam autom pored ljudi koji su se bavili uslužnim sečenjem drva. Jedan od njih bio mi je neverovatno poznat... Cobe! Bio je to on! Izgledao je zdravo i snažno.

Dok pišem ove redove, sa osmehom na licu se prisećam tog kratkog susreta. Drago mi je da je Cobe, taj diskretni heroj, uspeo da izbegne mine koje postavlja ulica, da nije posustao i dopustio da ga obuzme osvetnički stav prema životu, što se često dešava ljudima sa sličnim životnim pričama. Ako postoji nekakva nebeska vaga, koja meri odnos Dobra i Zla, ovakvi su ljudi presudni za pobedu prvog koncepta.

A top-down view of a wooden surface decorated with autumn-themed items. In the upper right, a large orange and green speckled pumpkin sits next to a smaller white pumpkin. To the left, a silver tray holds several round chocolate candies. Scattered around are various autumn leaves in shades of red, orange, and brown. In the lower right, there are several Oreo cookies and pieces of patterned, textured fabric, possibly a blanket or scarf, in colors like blue, white, and red. A large, semi-circular orange graphic is overlaid in the center, containing the text.

**UČENJE O
ŽIVOTU**

"Pogledajte sasušeni travnjak usred žarkog leta. Izgleda beživotno, jalovo, bez traga podsećanja na bujno i sočno zelenilo proleća..."

Pogledajte isti travnjak nekoliko dana posle obilnih kiša: zelena, sveža trava buja bez traga sećanja na sušu i jalovost minulih dana. Život kao da je oduvek i zauvek tu.

Tako i čovek duboko potonuo u beznađe, osećanja suvih i otvrdlih bez ljubavi – dodirnut nenadanom ljubavlju trenutno procveta bez prisienka sećanja na ledenu utrnulost minulih dana.

Biti kao travnjak – uvek spreman na novi početak – to je nauk o životu!"

U proleće trava niče
a u leto – buja,
u jesen se suši
a, zimi nestaje...
A travnjak – nestaje li on?
Promenjen, a isti – on je uvek tu.

PRIVATNOST U DIGITALNOM DOBU

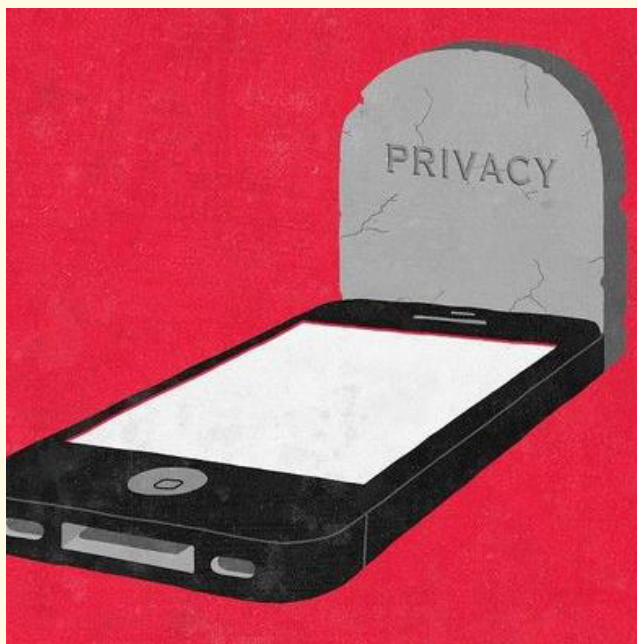

Jevđenije Đokić

Ako nemate ništa da krijete, onda nemate čega da se bojite. – Iz Programa za svuda prisutne kamere.

Ako nemam šta da krijem, onda i nisam neka samosvojna ličnost. – Anonimus

Danas se često u raspravama o privatnosti pojavljuju široko prihvaćeni argumenti o besmislenosti privatnosti u ovom našem digitalnom dobu. Kaže se da je '**privatnost mrtva u eri masovne obrade ogromnih količina podataka**'; da '**ljudi ne brinu dovoljno o svojoj privatnosti**'; da '**privatnost samo štiti loše ponašanje**', a mi koji '**nemamo šta da krijemo nemamo čega da se bojimo**'. U svakom slučaju, tvrdi se da bi svaka restriktivna regulativa o privatnosti bila loše rešenje zato što je **„privatnost loša za posao jer sprečava inovacije u oblasti modernih tehnologija.“**

Sve ove tvrdnje su ili očigledno netačne ili duboko zavaravajuće. Potrebno je da uklonimo zabune oko toga kako razumevamo privatnosti u vremenu sveopšte prevlasti digitalnih tehnologija. Tek kada nam bude jasno **šta je privatnost i zašto je ona važna**, možemo započeti konstruktivne razgovore o vrstama pravnih i društvenih pravila kojima želimo da uredimo upravljanje prikupljanjem, korišćenjem, prosleđivanjem i objavljivanjem ličnih podataka.

U najopštijem smislu koncept privatnosti se shvata kao pravo pojedinca da, zaštićen od javnosti, živi kako želi; pravo da uspostavlja odnose sa drugim ljudskim bićima, naročito u emocionalnoj sferi; a sve radi razvijanja i ispunjenja sopstvene ličnosti.

U Srbiji se pravo na privatnost prvi put pojavljuje još u **Ustavu iz 1835.** godine, što je bilo vrlo napredno, i to ne samo za ono doba, već i u odnosu na status Srbije u tom

trenutku (vazalni odnos sa Turskom i opšte shvatanje pojedinca kao podanika a ne kao građanina). Pravo na privatnost određeno je po svojoj suštini rečima:

„Svaki Srbin ima pravo birati način življenja svog po svojoj volji, samo koji nije na opštenarodnu štetu.“ (Glava jedanaesta).

Naravno i današnji **Ustav Republike Srbije** pominje termin privatnost u vezi zaštite privatnosti u sudskim procesima i zaštite privatnosti potrošača, a zaštita podataka o ličnosti garantuje se načelnom formulacijom: “zajemčena je zaštita podataka o ličnosti” (Član 42, stav 1). Isto tako se izričito navodi da se samo zakonom mogu urediti pitanja prikupljanja, obrade i korišćenje podataka o ličnosti (Član 42, stav 2).

Na globalnom nivou pravo na privatnost regulisano je u **Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima**, usvojenoj 10. decembra 1948. godine od strane Generalne skupštine UN. Pravo na privatnost određeno je u Članu 12 na sledeći način:

„Niko ne sme biti izložen proizvoljnom mešanju u privatni život, porodicu, stan ili prepisku, niti napadima na čast i ugled. Svako ima pravo na zaštitu zakona protiv ovakvog mešanja ili napada.“

U praktičnom smislu se, međutim, pokazalo da je **privatnost raznorodan i često zbunjujući pojam**, pa se čak može reći da je pravo na privatnost retko bilo u potpunosti dostignuto ili upražnjavano tokom istorije.

Zbog svoje složenosti koncept privatnosti se ne može obuhvatiti samo jednom definicijom. Najčešće se objašnjava kroz svoje različite dimenzije, tako da se mogu razlikovati sledeći vidovi privatnosti:

(1) **Fizička privatnost** - odnosi se na individualnu kontrolu nad tim ko će imati fizički pristup nama, našem privatnom životu ili vlasništvu.

(2) **Društvena privatnost** - odnosi se na to da kao pojedinci možemo donositi odluke, imati mišljenja i možemo delovati i komunicirati bez ikakvih ograničenja i nadzora.

(3) **Psihološka privatnost** - odnosi se na naše najdublje individualnu potrebe za sigurnošću i intimnošću.

(4) **Informaciona privatnost** - odnosi se na to da možemo kontrolisati ko će imati pristup našim ličnim podacima.

Do kraja 20. veka privatnost se uglavnom shvatala kao fizička i društvena privatnost. Sve se dramatično promenilo krajem 20. i početkom 21. veka kada u prvi plan dolazi informaciona privatnost. U tom periodu dolazi do digitalno-informacione revolucije koja je toliko snažna i toliko remetilačka u svim oblastima života kao što je to bila i industrijska revolucija u 19. veku.

Naša privatnost je sada postala ugrožena na načine i u obimu koji je prosto neshvatljiv zdravoj pameti. Preduzeća prikupljaju do sada nezabeležene količine naših ličnih podataka, evidentirajući artikale koje kupujemo u supermarketu, knjige koje kupujemo onlajn na mreži, naše surfovanje Internetom, društvene mreže koje koristimo, finansijske transakcije koje obavljamo, video zapise koje gledamo i još mnogo toga iz našeg svakodnevnog života. Skoro svaka organizacija i kompanija sa kojima stupimo

u neki kontakt sada ima na tone podataka o nama. Podatke o nama poseduju i kompanije za koje nikada nismo ni čuli.

Digitalni dosijei o našim životima i karakteristikama naše ličnosti sakupljene su u velikim bazama podataka i pažljivo se proučavaju i analiziraju kako bi se doneli određeni sudovi o nama: Koje ćemo proizvode verovatno želeći da kupimo? Koliko smo dobri kupci? Kolika je verovatnoća da ćemo vratiti artikale ili se

žaliti službi za reklamacije? Da li imamo dobar kreditni rejting? Da li smo interesantni državnim bezbednosnim agencijama?

Tolika količina podataka postala je opasna po našu privatnost jer su lični podaci vrlo podložni zloupotrebi i teško ih je čuvati, a žele ih mnogi - od kriminalaca do osiguravajućih društava i obaveštajnih agencija. Što se duže naši podaci čuvaju i što se više analiziraju, veća je verovatnoća da će na kraju biti iskorišćeni protiv nas.

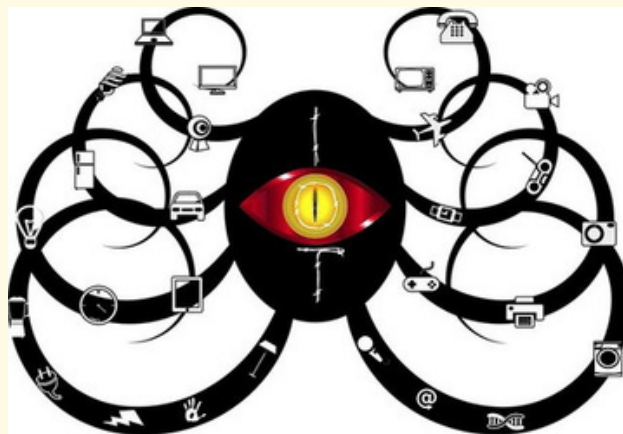
Poučna je istorija o tome kako smo došli do ovde da se naša svakodnevna životna ponašanja pretvore u podatke koji govore mnogo o nama, o našim navikama i sklonostima. Kada koristimo digitalne tehnologije, ostaju usputni zapisi o tome kada i gde smo nešto radili. Na početku digitalnog doba ovi podaci nisu korišćeni u komercijalne svrhe (ili se uopšte nisu koristili ili su korišćeni kao povratna informacija za poboljšanje usluga za korisnike). Glavni protagonista ove priče o transformaciji usputnih podataka u izvor zarade jeste Gugl.

Gugl se od običnog Internet pretraživača (search engine) postepeno transformisao u sveobuhvatnu digitalnu platforma koja nas je svojim digitalnim pipcima potpuno obuhvatila.

Kad nam je Gugl ponudio mogućnost da skladištimo svoje kontakte na mreži, zauzvrat je mogao da proceni veličinu, snagu i kupovnu moć naše društvene mreže.

Kad je izbacio na tržište svoj program Mapa i besplatno dao GPS i uputstva za vožnju, mogao je da prati kuda idemo svojim kolima. Gugl je želeo da prati koga zovemo pa je napravio Gugl glas, kako bi to postigao. Ne samo što je sada mogao da prati svaki naš telefonski poziv već je transkribovao poruke naše govorne pošte primenom softvera za prepoznavanje glasa i glasovnu transkripciju.

Gugl je napravio i operativni sistem **Android** i dao nam da ga besplatno koristimo. Međutim to je digitalna varijanta Trojanskog konja - Gugl sada može da nas prati svuda, gde god da smo krenuli sa svojim „pametnim“ telefonom. Može se čak bez ikakve rezerve tvrditi **da nas Gugl sada poznaje bolje nego što sami sebe poznajemo**. I, ako nam

to već i nije ranije bilo sasvim jasno, **mi nismo Guglov korisnik; mi smo njegov proizvod**, ili još preciznije - **mi smo postali sirovina za proizvode koje on prodaje drugima**.

Naši podaci, koji su se do tada koristili samo za poboljšanje Gugl pretraživača, počeli su da se koriste za personalizovane oglase. I Gugl je počeo da prodaje podatke o nama, odnosno da **prodaje moć uticaja na nas**. Tako je nastala **ekonomija podataka kao novi poslovni model**. Oglašivači su postali Guglovi klijenti.

Ovaj poslovni model koji su usvojile i mnoge druge tehnološke kompanije, nažalost, nije na vreme regulisan. Američki Kongres je početkom 21. veka bio pred usvajanjem propisa o privatnosti, koji su trebali da uvedu red u ovakav način poslovanja, ali sve je to poremetio teroristički napad na kule Svetskog trgovinskog centra 11. septembar 2001. godine.

Preko noći propisi o privatnosti su odloženi a fokus je postala bezbednost. Kongres Sjedinjenih Država usvojio je **Patriotski zakon (Patriot Act)**, pokrenuo **Program praćenja terorizma (Terrorist Screening Program)** i doneo niz drugih mera koje su povećale nadzor. Mnoge od preduzetih inicijativa bile su tajne - tajni zakoni, tajni sudovi, tajne politike.

Obaveštajne agencije su dobile proširena nadzorna ovlašćenja pa su mogle zahtevati kopiju svih ličnih podataka koje su korporacije prikupljale. Jednom kada se i vlada zainteresovala za lične podatke, nije više bilo motiva da se reguliše privatnost.

Upravo suprotno: što je više preduzeća koja prikupljaju podatke, to je moćniji nadzor koji vlade mogu sprovesti, a to bi navodno moglo sprečiti terorističke napade.

Većina svetskog Internet saobraćaja prolazi kroz infrastrukturu ili tehnologije koje su pod kontrolom SAD. To znači da Američka bezbednosna agencija (NSA - National Security Agency) može da nadgleda gotovo svakog korisnika Interneta širom sveta.

Rezultat ovog masovnog nadzora bio je taj da je na globalnom nivou dato još više prava moćnima (vladama i tehnološkim kompanijama), a drastično je narušena privatnost običnih građana. Najžalosniji aspekt ovakvog razvoja stvari jeste u tome što ovako veliki gubitak privatnosti nije pomogao u sprečavanju terorizma. Kongresna komisija za pregled obaveštajnih i komunikacionih tehnologija, na primer, nije pronašla nijedan slučaj u kojem je masovno praćenje telefonskih razgovora predupredilo neki teroristički napad.

Pandemija korona virusa nam je pokazala isto što i nadzor nakon 11. septembra: **krize su opasne za građanske slobode, pa i privatnost.** Kada je počela pandemija, velike tehnološke kompanije su vrlo brzo ponudile vladama širom sveta mobilne **aplikacije za praćenje kontakata zaraženih osoba** kao pomoć za suzbijanje pandemije koronavirusa.

Da li su takve aplikacije koje **omogućuju totalni nadzor** prave stvari koje su potrebno u ovoj situaciji? Građanske slobode žrtvuju se bez odgovarajućih garancija da će biti vraćene posle krize. Izuzetne mere preduzete u najezi panike uglavnom ostaju dugo na snazi nakon što se krizna situacija završi.

Možda je baš sada pravo vreme da pažljivo razmislimo **u kakvom svetu želimo da živimo kada pandemija ostane iza nas.** Svet bez privatnosti je opasan i potrebno je da se uredi i reformiše globalni ekosistem velikih podataka. Ako se nastavi ovakav trend da se tehnološkim gigantima dozvoljava da se šire bez uspostavljanja strogih pravila oko toga šta sve mogu pretvoriti u podatke i šta mogu raditi sa tim podacima, uskoro će biti kasno za povratak privatnosti.

Ako se na globalnom nivou ništa ne preduzme protiv ovakvog masovnog ugrožavanja privatnosti čeka nas još ekstremnija verzija društva nadzora od onoga u kojem danas živimo. Čeka nas svet u kojem će svaki naš korak, izgovorena reč, pretraživanje na mreži, kupovina, prevlačenje prstom po pametnom telefonu – biti sniman, analiziran, i podeljen sa vladama i kompanijama. Dronovi i sateliti posmatraće nas odozgo. Kamere za prepoznavanje lica će nas identifikovati gde god da idemo. Vlasti će pratiti šta činimo, u kojim protestima učestvujemo. Policija, organi javnog zdravstva, obaveštajne agencije i nadzorne kompanije će dobijati ove informacije.

Vlasti nas uveravaju da se naši podaci koriste za sprečavanje pandemija i terorističkih napada. Ali, treba da znamo da se koriste i za mnogo više od toga. Da li možemo biti sigurni da ove informacije neće doći u ruke možda nedobronamernih aktera koji žele da utiču na nas, da nas ucenjuju i da nas kontrolišu? Naši podaci omogućavaju državnim i privatnim moćnicima da donose odluke o tome kako da se odnose prema nama. Bilo da želimo da dobijemo posao ili uzmemo kredit koji nam je potreban, o tome se odlučuje na osnovu prikupljenih podataka o nama i skrivenih algoritama za procenjivanje i predviđanje.

Sve ovo govori koliko je privatnost važna. Nadzor potkopava našu sposobnost da razmišljamo svojom glavom, da živimo svoj život na svoj jedinstven način, kako mi smatramo da treba; da idemo gde želimo, donosimo autonomne odluke koje odgovaraju našim posebnim potrebama, okruženju i mestu u istoriji. Nadzor je izvor prikrivenog pritiska koji ugrožava individualnu slobodu. Neki tvrde da to nije ništa manje od napada na samu ličnost – smanjuje našu sposobnost da odredimo **ko smo i šta smo kao jedinstvene i neponovljive osobe.**

Takođe treba naglasiti i **društvenu vrednost privatnosti.** Dobrobit društva i pojedinaca neraskidivo su povezani. Kada se individualne slobode i prava štite i unapređuju, sa razumnim zakonskim ograničenjima, društvo u celini ima koristi. Shodno tome, napade na privatnost bismo mogli ocenjivati u smislu njihovog uticaja na funkcionisanje društva kao celine.

Ako se naša privatnost svakodnevno krši to može potkopati našu sposobnost i volju da se ponašamo kao građani i da aktivno učestvujemo u društvu. Mi se tada osećamo ranjivo i nerado ulazimo u odnose sa svojom neposrednom okolinom ili sa moćnim institucijama, poput korporacija ili državnih institucija. Ali društvo ne može skladno da funkcioniše ako se njegovi članovi ne osećaju sigurno, ako se boje da će im neko nauditi ili ih iskoristiti. Kada su pojedinci nepoverljivi to stvara povratnu spregu negativnih informacija: oni manje učestvuju u društvu, grade slabije i manje veza, pa time i oni manje dobijaju od društva a i društvo od njih. Potreban nam je taj prostor sigurnosti koji privatnost pruža, kako bismo se osećali udobno i bili produktivni članovi društva.

Jasno je da svet u kojem možemo uživati u privatnosti ne treba da bude lišen tehnologija. Samo nam trebaju prave tehnologije sa odgovarajućim pravilima - takve gde smo mi njeni korisnici a nisu to ni oglašivači, ni prenosioci podataka, a ni državne agencije. Dobra tehnologija poštuje naša prava i štiti našu privatnost.

U poslednje vreme pojavljuje se sve veći pritisak javnosti na tehnološke kompanije da počnu ozbiljnije da se odnose prema privatnosti svojih korisnika. Mnogi, počev od naučnika, profesora, građanskih aktivista, pa i zakonodavaca, počinju sve aktivnije da se zalažu za donošenje strožijih propisa koji bi mogli bolje da zaštite našu privatnost. Potrebno je, sa jedne strane, mamutske tehnološke kompanije ograničiti u tome šta mogu da rade sa našim podacima, a sa druge, da se osnaži pozicija nas kao pojedinaca da možemo imati bolji uvid ko sve ima podatke o nama i da možemo kontrolisati kako se oni koriste.

Ohrabrujući primer propisa koji to u velikoj meri omogućava jeste regulativa u Evropskoj uniji - **Opšta uredba o zaštiti podataka (GDPR – General Data Protection Regulation)**. Uredba je počela da se primenjuje od 25. maja 2018. godine i već je pokazala veliki pozitivan uticaj na razvoj zakonodavstva u oblasti zaštite podataka o ličnosti na globalnom nivou.

Uredbom je pojedincima omogućena kontrola nad njihovim podacima, a uveden je i sistem strogih (finansijskih) kazni za slučajeve zloupotrebe podataka o ličnosti. Koliko se u tome uspelo pokazaće analiza buduće praktične primene u zemljama EU. U Srbiji je u novembru 2018. god.

donet **Zakon o zaštiti podataka o ličnosti**, a počeo je da se primenjuje od 21. avgusta 2019. godine. Zakon je praktično kompilacija GDPR-a (osnovna načela, principi i ciljevi koji se zakonom žele postići u skladu su sa GDPR-om). Posebno interesantna tema bila bi detaljna analiza problema njegove praktične primene u pravnom sistemu Republike Srbije. Bez obzira na sve mane u njegovoj primeni, to je dobar korak u ispravnom pravcu.

An aerial photograph of a mountain valley. The foreground is dominated by a dense forest of evergreen trees, their colors ranging from dark green to a golden-brown hue, suggesting autumn. In the middle ground, a concrete dam with a curved spillway is visible, situated in a valley. The background shows rolling mountains under a hazy, overcast sky. A large, semi-circular orange graphic is overlaid on the center of the image, containing white text.

**PROBUĐENOG
ČOVEKA NE
TREBA NI JEDNO
DRUŠTVO**

Osho

To je nešto što nijedno društvo ne dozvoljava da se dogodi, jer je pravo Jastvo opasno.

Pravo Jastvo je opasno. Opasno je za crkvu, opasno je za državu, opasno za mase, opasno za tradiciju... jer kad čovek spozna svoje pravo Ja, on postaje individua. On više ne pripada psihologiji mase, neće biti praznoveran, ne može se iskoristiti, ne može se voditi poput stoke, ne može mu se nalagati ili naređivati.

Rođen si sa tim. Ti to jesi! I to je potrebno razotkriti.

Takav će čovek živeti svoje svetlo, živeće iz svoje suštine.

Njegov će život imati neverovatnu lepotu, a to je ono čega se društvo boji...

IRONIJA KOJA SE VRTI U PRAZNO

Momo Cvijović

*A negde između, još u vreme realnog socijalizma,
Josip Broz je pronašao način da umetničkim sredstvima
podupre postrevolucionarnu politiku: na rubu opšte reprezentacije,
sa političkom praksom jednopartijskog sistema, intervenisao je
zastarelom ali utoliko popularnijom umetničkom praksom.
Sa popromantičnim majstorstvom koje je proizvelo umetničko delo: TITO.*

Rastko Močnik, Tito- majstorstvo popromantizma
(vlasTITO iskustvo, katalog izložbe, Samizdat B92, Beograd 2004)

Politička delatnost Josipa Broza isuviše je poznata, njegov umetnički rad gotovo nimalo. Čak i one umetničke aktivnosti koje su mu za života priznavane, poput učešća sa radovima na foto izložbama u Mariboru i Sarajevu, posle smrti gotovo zaboravljene, po nekom nepisanom šablonu ubrojane su kao još jedan oblik ljubavi i poštovanja prema najvećem sinu naših naroda. I upozorenje Tomislava Peterneka, ekaselencije FIAP-a, pre četrdesetak godina, da se tri fotografije „neke egzotične bašte“, čiji je autor Josip Broz, nalaze u Muzeju moderne umetnosti u Njujorku - *The Museum of Modern Art, MoMA* (pri čemu su kustosima Muzeja bili nepoznati svi značajniji jugoslovenski autori sa spiska koje je Peternek načinio), nije ozbiljnije shvaćeno.

Koliko je meni poznato, izuzev već citiranog Rastka Močnika, umetnikom zvani Tito niko se nije ozbiljnije bavio. U svom radu Tito - majstorstvo popromantizma Močnik maestralnim ukrštanjem Medvedevljevog koncepta umetničke prakse i Levi - Strosovske formule društvene činjenice, iznosi zaključak kako je za tumačenje fenomena Tito podjednako bila potrebna politika, ali i umetnost. Samo u toj sprezi čine se mogućim i pomirljivim antagonizmi jednog autokrate obožavanog od naroda za života i isto tako slavljelog posle smrti.

Bilo kako bilo, Tito se fotografijom istrajno bavio više od četiri decenije. Na osnovu dosadašnjih istraživanja, samo u Muzeju istorije Jugoslavije sačuvano je 473 filma lajka formata (crno-beli i kolor) i oko 200 snimaka napravljenih već kulturnim foto aparatom Polaroidom, od koga se poslednjih godina života Tito nije razdvajao.

Kada sam se, za potrebe izložbe JOKO LEMOM TITO pre desetak godina, po zahtevu novosadskog galeriste Save Stepanova, nevoljno počeo baviti Titom kao fotografom, već nakon površnog uvida u materijal shvatio sam da nešto nije u redu.

Hobi nam je privlačan iz jednog jedinog razloga: jer nam on pruža iluziju da se makar u jednoj oblasti možemo uzdići iznad proseka, da se sa nivoa ljubitelja dignemo na nivo poznavaoaca, za razliku od svakodnevnih poslova kojima se bavimo i gde smo isuviše podložni stručnjacima. Gledam Titove snimke, desetine, stotine, hiljade... Ni posle 40 godina bavljenja fotografijom čovek se ne odmiče od proseka. Ostaje dosledan. Slike su mu vremenom čak i gore! Pravi profesionalac! Padaju mi na pamet gomile fotografija koje ga prikazuju kako nešto snima. Sa druge strane, u politici Tito beleži uspeh za uspehom. Skoro da nema nikakve sumnje - Titov hobi je politika, a on sam je profesionalni fotograf.

Jedini autor ove, po broju pojedinačnih predmeta možda najveće zbirke u fondovima Muzeja istorije Jugoslavije, koja sadrži oko 30 000 snimaka, je Josip Broz Tito. Ona danas predstavlja odličan materijal, pre svega za potpunije sagledavanje Titove ličnosti, ona, čini nam se, pruža izuzetne mogućnosti za najrazličitije studije: psihološke, antropološke, sociološke...

Sa druge strane, njen najraznovrsniji sadržaj izvanredna je i svojevrsna dopuna onom tkzv. zvaničnom fotomaterijalu, za interpretaciju ličnosti, mesta i događaja, što sve zajedno čini da je vreme Titove vladavine period koji je arhivski i dokumentaristički najcelovitije obrađen u istoriji ovih prostora.

Što se same zbirke tiče, očekujemo nova otkrića! Navedeni broj se odnosi na period od 1960. godine kada je, boraveći na XV zasedanju Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, Tito napravio sjajne snimke Njujorka iz automobila, hotelske sobe..., pa do 1979. godine. Skoro da nemamo nijedan snimak iz 40-ih i 50-ih godina, a poznato je da je Tito još u toku rata imao fotoaparata marke Rolifleks. I kao što se za sve ostale zbirke Muzeja može reći da predstavljaju poklon, odnosno da one sadrže pojedinačne predmete poklonjene Josipu Brozu, ova zbirka predstavlja svojevrsan poklon Tita Muzeju, koji je od osnivanja, 1982. pa do 1996. godine nosio njegovo ime.

Ako prihvatimo da je Tito do kraja ostao amater, odnosno da je bavljenje fotografijom do smrti ostao njegov najomiljenii hobi, to ni u čemu ne umanjuje vrednost ovog, po mnogo čemu, ekskluzivnog materijala. Naprotiv! Biti amater je i prednost! Ameteri imaju tu privilegiju da nemaju neki poseban, omiljen motiv. Tako i Tito. Slika sve – morsku obalu, udaljena ostrva, najrazličitije prizore iz prirode, lov, životinje, cveće, predmete u kući, ali manje ljude, izuzimajući mase ljudi prilikom dočeka, portrete gotovo nikada, često njegov aparat hvata osoblje, naročito sobarice...

Njegov amaterizam je do kraja ostao dosledan njegovoj ličnosti, i isto onako kako je bio autentičan u svom državničkom i političkom radu (uvođenje samoupravljanja, zagovaranje nesvrstanosti i sl).

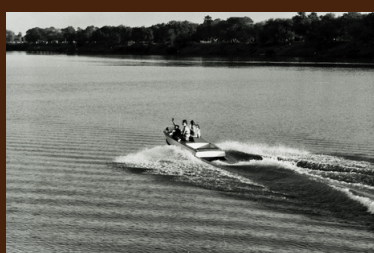
I pored desetina hiljada napravljenih snimaka, u ovoj oblasti je, kako smo već rekli, ostao bez ikakve želje da se uzdigne iznad proseka, potvrđujući na najbolji način izvorno značenje reči amater (etimološki od latinskog amator, „ljubavnik“) - da je fotografija samo njegov hobi, a on njen ljubavnik, onaj koji je obožava.

Sve u svemu, ni toliko godina nakon smrti Tito ne prestaje da nas iznenađuje. Ovog puta je to bila fotografija. I kao što nismo sasvim sigurni da je Hajnrih Bel u pravu kad kaže kako je profesionalac najbolje sakriven među amaterima, odavno smo znali da se Tito za života našao upravo u obrnutoj situaciji - kao amater često se nalazio u društvu profesionalaca – već smo pomenuli da je sa svojim fotografijama učestvovao na izložbama, više puta su njegovi radovi objavljivani u stručnim časopisima, bio je pokrovitelj Kupa jugoslovenske fotografije, međunarodne izložbe Zlatno oko, kongresa Međunarodne federacije fotografske umetnosti (FIAP), koji je 1960. godine održan u Jugoslaviji. Čuli smo i za krunu njegovog rada, san mnogih profesionalaca – tri fotografije u kolekcijama Muzeja moderne umetnosti u Njujorku!

I javni život Josipa Broza Tita isuviše nam je poznat. Onaj drugi, privatni, ma koliko se propaganda onog vremena trudila da nam ga dočara, još uvek nam izmiče. Za tu vrstu spoznaje ovaj materijal je izuzetno dragocen. Sa kim se družio u slobodno vreme, gde ga je i kako provodio i – naravno, kako ih je, tim čarobnim produžetkom ljudskog oka, aparatom ili kamerom, Tito video!

The background is a dark, textured surface, possibly wood, adorned with autumnal elements. There are several pumpkins of various sizes and colors (orange and yellow), two bright orange oranges, and numerous dried, brown leaves scattered across the scene. A large, semi-transparent yellow circle is centered on the page, containing the title text.

OPROŠTAJNO PISMO

Gabriel Garcia Marques

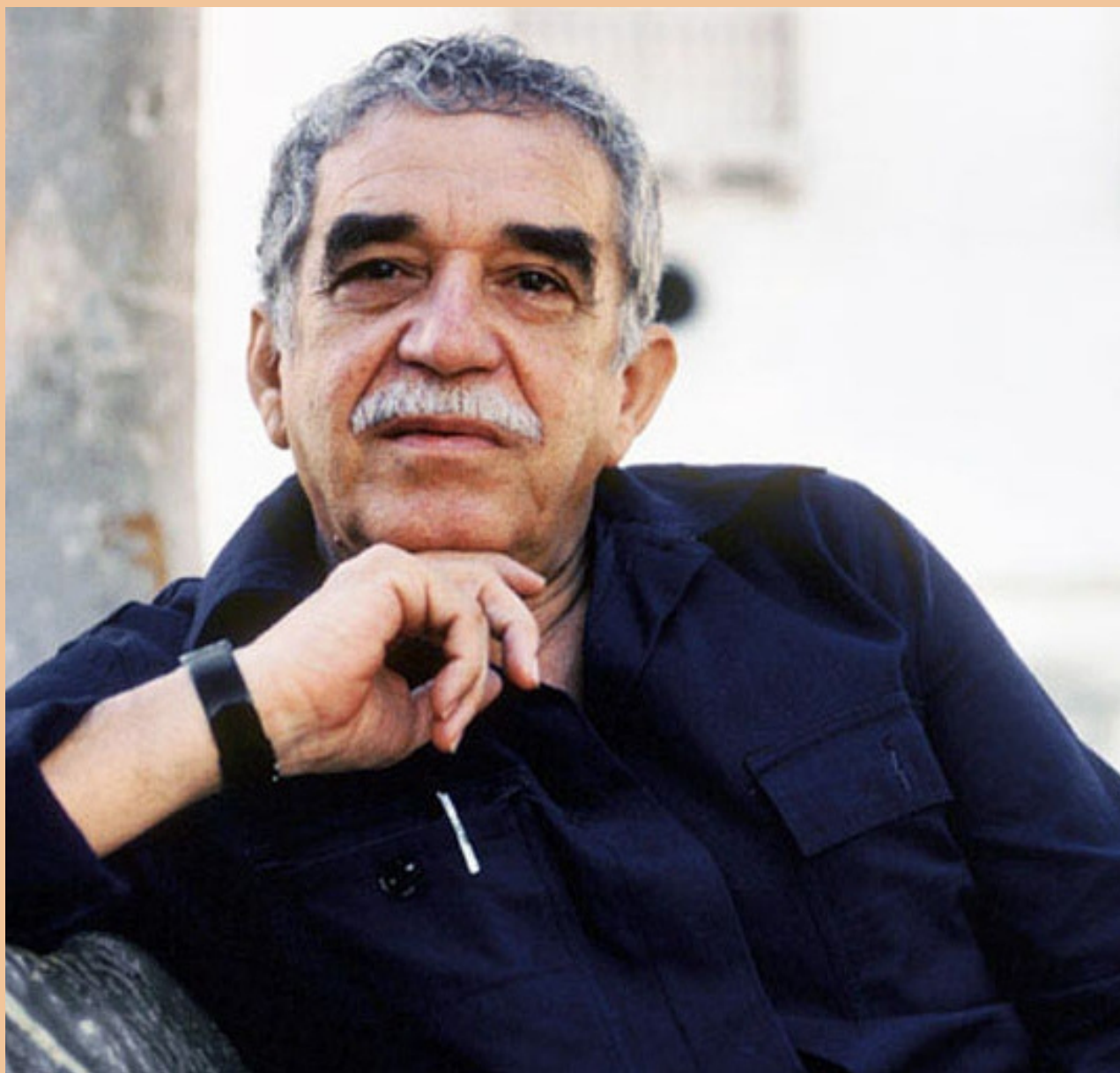
Kada bi Bog za trenutak zaboravio da sam ja samo krpena marioneta, i podario mi komadić života, moguće je da ja ne bih kazao sve što mislim, ali nesumnjivo bih mislio sve što kažem. Stvari bih cenio, ne po onome što vrede, već po onome što znače. Spavao bih manje, sanjao više, shvatio sam da svaki minut koji provedemo zatvorenih očiju gubimo šezdeset sekundi svetlosti. Hodao bih kada drugi zastanu, budio se dok ostali spavaju. Slušao bih druge kada govore, i kako bih uživao u sladoledu od čokolade.

Kada bi mi Bog poklonio komadić života, oblačio bih se jednostavno, izlagao potbuške suncu, ostavljajući otvorenim ne samo telo već i dušu. Bože moj, kada bih imao srce, ispisivao bih svoju mržnju na ledu, i čekao da izgreje sunce. Slikao bih Van Gogovim snom, na zvezdama jednu Benedetijevu poemu, a Seratovu pesmu bih poklanjao kao serenadu u času tkanja. Zalivao bih ruže suzama, da bih osetio bol od njihovih bodlji, i strastveni poljubac njihovih latica... Bože moj kad bih imao jedan komadić života...

Ne bih pustio da prođe ni jedan dan, a da ne kažem ljudima koje volim da ih volim. Uveravao bih svaku ženu i svakog muškarca da su mi najbliži i živeo bih zaljubljen u ljubav. Dokazivao bih ljudima koliko greše kada misle da prestaju da se zaljubljuju kada ostare, a ne znaju da su ostarili kad prestanu da se zaljubljuju. Deci bih darovao krila, ali bih im prepustio da sama nauče da lete. Stare bih poučavao da smrt ne dolazi sa starošću, već sa zaboravom. Toliko sam stvari naučio od vas, ljudi...

Naučio sam da čitav svet želi da živi na vrhu planine, a da ne zna da je istinska sreća u načinu savladavanja litica. Shvatio sam da kada tek rođeno dete stegne svojom malom šakom, po prvi put prst svoga oca da ga je uhvatilo zauvek. Naučio sam da čovek ima pravo da gleda drugoga odozgo jedino kad treba da mu pomogne da se uspravi. Toliko sam toga mogao da naučim od vas, premda mi to neće biti od veće koristi, jer kada me budu spakovali u onaj sanduk, ja ću na žalost početi da umirem...

HIPERTENZIJA – POVIŠEN KRVNI PRITISAK

ZNAČAJ DIJETETSKIH
SUPLEMENATA U REGULACIJI
KRVNOG PRITISKA (6)

Prof. Dr. Branko Jakovljević

Dijetetski suplementi koji utiču na povećanje arterijskog krvnog pritiska

Pojedini dijetetski suplementi potencijalno mogu uticati na porast krvnog pritiska ili pogoršanje hipertenzije. Podaci Svetske zdravstvene organizacije ukazuju da tri četvrtine populacije, pretežno u razvijenim zemljama, koristi biljne preparate. Uz to biljni preparati se često koriste kroz samomedikaciju. Zbog viševjekovne upotrebe pojedinih DS, potrošači često zaključuju da su oni bezbedni i bezopasni. Međutim, mnogi biljni preparati koji su se prethodno koristili u drugim oblicima, sa velikim razblaženjem (čaj na primer), danas se mogu naći u koncentrisanom obliku ili kao snažni ekstrakti i time postaju potencijalno štetni. Četiri proizvoda imaju jasno dokazan potencijal za povećanje krvnog pritiska: efedra (Ephedra), gorka narandža (Bitter orange), ženšen (Siberian ginseng) i sladić.

Efedra (Ephedra)

Efedra se dobija iz biljke Ephedra sinica (u Kini poznata kao Ma Huang). Jedan je od najstarijih biljnih medicinskih proizvoda koji se koristi već 5 miliona godina. Njeni metaboliti (efedrin i pseudoefedrin) su simpatomimetici koji izazivaju efekte na srcu, perifernu vazokonstrukciju, bronhodilataciju i stimulaciju centralnog nervnog sistema. Opisani su slučajevi neželjenih kardiovaskularnih efekata pa čak i smrtnih slučajeva posle upotrebe proizvoda za mršavljenje koji su sadržali efedru. Hipertenzija se navodi kao najčešći neželjeni efekat povezan sa upotrebom efedre, međutim, mogu se javiti i palpitacije, tahikardija, moždani udar, srčani udar pa čak i epileptički napad. Zbog velikog broja prijavljenih neželjenih efekata u Sjedinjenim Američkim Državama je 2004. godine zabranjena prodaja dijetetskih suplemenata koji sadrže efedru.

Gorka pomorandža

Gorka pomorandža je biljni proizvod koji je često koristi kao sastojak preparata za mršavljenje i lečenje dispepsije. Smatra se da su sinefrin i oktopamin, aktivni sastojci gorke narandže, slični fenilefrinu i efedri, i da utiču na povećanje krvnog pritiska. Povećanje krvnog pritiska se sreće i kod zdravih osoba i dozno je zavisno.

Sibirski ženšen

Sibirski ženšen (Siberian ginseng / *Eleutherococcus senticosus*) se koristi vekovima, tradicionalno kao sredstvo za poboljšanje imunog sistema. Eleuterozidi kao aktivne komponente, takođe su stekle popularnost u lečenje simptoma prehlade i poboljšanje atletskih performansi. Međutim, savetuje se oprez pri upotrebi ovog preparata zato što može da izazove hipertenziju, tahikardiju i lupanje srca.

Sladić

Sladić (*Glycyrrhiza glabra*, slatki koren, gospino bilje, slatko drvce, likoriš) je biljni proizvod koji se koristi uglavnom za lečenje gastrointestinalnih oboljenja. Slatki koren deluje ekspektorantno, spazmolitički, laksativno, imunostimulirajuće, antivirusno. Glicirizinska kiselina, aktivni princip ovih preparata, deluje slično kortikosteroidnim hormonima, pa se strahuje da bi zbog ovog efekta moglo da dođe do skoka pritiska. Osobe sa srčanim bolestima i hipertenzijom su osetljivije na ovaj efekat. Savetuje se oprez i praćenje vrednosti krvnog pritiska tokom upotrebe ovog preparata.

Svi ovi preparati se moraju koristiti sa velikim oprezom, jer njihova upotreba može biti i jedan od razloga za pojavu rezistentne hipertenzije (tabela 1).

Tabela 1. **Uzroci koji mogu dovesti do rezistentne hipertenzije**

Nepravilno merenje krvnog pritiska
Hipervolemija
<ul style="list-style-type: none"> • Povećani unos natrijuma • Zadržavanje tečnosti u organizmu usled bolesti bubrega • Neadekvatna terapija diureticima
Indukovana upotrebom lekova ili drugih sredstvima
<ul style="list-style-type: none"> • Nepridržavanje terapije • Neadekvatne doze • Neodgovarajuće kombinacije lekova • Nesteroidni anti-inflamatorni lekovi (cyclooxygenase 2 inhibitors) • Kokain, amfetamini i druge nezakonite droge • Simpatomimetici • Oralni kontraceptivni hormoni • Steroidni hormoni nadbubrežne žlezde • Cyclosporine i tacrolimus • Eritropoetin • Sladić (uključujući i neke vrste duvana za žvakanje) • Pojedini OTC (over-the-counter) dijetetski suplementi (npr. Ephedra, Ma Huang, goraka pomorandža)
Pridružena stanja
<ul style="list-style-type: none"> • Gojaznost • Povećani unos alkohola

A photograph of a window with a wire mesh. Behind the mesh, several pumpkins are visible. A large yellow circle is overlaid in the center of the image, containing the word 'MOLITVA' in white capital letters. The window frame is dark, and the background is a brick wall.

MOLITVA

Ivo Andrić

Bože, ne dopusti da srce naše ostane prazno, nego daj – pošto od tvoje volje sve zavisi – da uvijek želimo i da se nadamo, i da to što želimo bude dobro i stvarno i da naša nada ne bude isprazna.

Daj da predmet naših želja bude viši i ljepši od našeg života i da se dobroj nadi nikad ne iznevjerimo zbog kratkih i varljivih ostvarenja koja zaklanjaju vidik i lažno obećavaju odmor. Daj nam prav put, sa prolaznim posrtanjima, a sa mirom i slavom na kraju. I daj nam mudrosti i hrabrosti, kad nam daješ iskušenja.

I ma kuda išli i lutali, ne daj da na kraju ostanemo izvan tvoje sveobimne harmonije, jer to svake sekunde, na svakom mjestu, svakim djelićem bića želimo.

IŠAO SAM NA PLANINU MAGLIĆ

Vladimir Đurić

Nije ovaj tekst samo još jedna priča o planinarenju. Doseže neke nove dimenzije, korak napred u mojoj zamisli da "obaram rekorde" brojem uspona na planine. Od planine do planine – moja planinarska priča postaje ozbiljnija, ne vidim granicu, a nadam se da ni neću. Još uvek kuburim sa opremom... i ona će se vremenom sakupiti, ali guram za sada.

Ovaj produženi vikend započeo je razgovorom na Stolovima gde je Andrija izneo ideju o Magliću. Naravno, kada se iznese predlog, odmah ga usvajamo, a kako vreme odmiče javljaju se problemi. S jedne strane gore pomenuti nedostatak opreme i finansijski momenat, s druge strane slobodni dani na poslu... Lupali smo glavu maltene do poslednjeg dana da li ćemo uspeti bar minimalno da se opremimo. Kako god, dva dana pred put smo "nakrpili" dovoljno opreme da preživimo, nešto kupili, nešto pozajmili, i dogovorili sve detalje.

Iskreno, nisam previše razmišljao o Magliću do samog puta iako sam bio poprilično uzbuđen, kao i uvek. Ovoga puta u glavi je "tabula rasa", niti znam koliko je visok vrh, niti koliko je zahtevna cela pustolovina, ostalo je da se iznenadim na licu mesta. Možda je tako i bolje, manje razmišljanja o mogućim problemima.

Krenuli smo u petak ujutru preko Užica, gde smo pod stavkom "obavezno" svratili na čuvenu "komplet lepinju" i produžili do Višegrada. Sledeća pauza, kafa za dobro jutro sa pogledom na Drinu i dobro znani most Sokolović Mehmed Paše. Bez preteranog zadržavanja krećemo dalje, čeka nas susret sa ostatkom ekipe. Za nas nešto novo, do sada smo uvek išli u našoj organizaciji, sada će nam društvo praviti ekipica okupljena oko PD "Mačak" iz Banovaca. Bez ikakvih očekivanja, nisam nikada bio za takva grupna planinarenja, ali verujem Andriji, koji nas je spojio, razmišljanjem da će vikend biti odličan uz njih.

Put kroz Republiku Srpsku je bio idealan. Vreme, iako smo bili skeptični, odlično. A onda... Skrećemo ka Prijedoru. Destak kilometara vožnje uzbrdo, samo kamenje, šljunak, rupe i želja da preživimo bili su sa nama. Potrajao je taj put, ali smo stigli na mesto gde moramo da ostavimo auto. Pakujemo stvari, tovarimo na sebe koliko možemo i krećemo ka Trnovačkom jezeru koje je udaljeno više od 2 sata hoda.

Dok se pakujemo, blage veze nemamo ko je sa nama a ko je prolaznik, pa se ne trudim da se javljam ljudima i uspostavljam bilo kakav vid komunikacije.

U glavi mi je trenutno milion rešenja kako da se natovarim i da ponese sve što sam zamislio. Dva sata hoda do jezera kroz razgovor nisu mi delovala teško. Puni adrenalina, snage i motivacije hodamo, ali... "teret na nama se ne slaže sa tim."

Uskim stazama preko kamenja i stena uspevali smo, nogu pred nogu, da prođemo čak i granicu sa Crnom Gorom.

Potom, spuštamo se u dolinu laganim hodom, znajući da se ispred nas nalazi šuma i ozbiljno strmi uspon do jezera. Gledam ljude oko sebe, osmeh je na njihovim licima ali onaj kiseli, radosni su svi što su krenuli na ovakav put ali zahtevna staza ka jezeru navodi na razmišljanje, kako li je tek ka vrhu ako je ka jezeru ovako strašno...?! Teši nas činjenica da je nemoguće da ne stignemo tamo gde smo krenuli, pa makar i sa šest sati kašnjenja, ako zatreba, srećom nije trebalo. Hoću reći da ovu grupu ljudi koja je bila sa nama odlikuje zajedništvo i sloga koju nisam često sretao, zaista sam ih brzo zavoleo i potrudio se da se uklopim u društvo. Izgurali smo zajedno prvu etapu i cilj zacrtan za petak, raširili šatore uz Trnovačko jezero, koje je raj za oči, okruženo stenama i snegom na njima koji nikako da se otopi. Iskoristili smo priliku da se odmah po raspakivanju rančeva "bacimo" u njega i time stavimo "šlag na tortu" našeg hoda do ove lepote. Voda kao voda, meni zauvek hladna, ali pomisao da si na jezeru usred planina, okružen samo prirodom daje neki poseban osećaj.

Priču za petak završili smo kratkom šetnjom po kampu gde smo hvatali dobre kadrove, naleteli na par divljih konja sa kojima smose upoznali, kao i sa komšijama oko nas koji su nas držali budne pevajući do duboko u noć. Pored pevanja komšija, kod nas je bila prisutna i jaka doza adrenalina, koja me drmala zbog jutarnjeg pohoda, pa je san zaista teško došao. Uz svega koji sat sna sam morao sam da preguram subotu.

Oko pet sati ujutru već čujem glasove oko šatora, kafa uveliko spremna, neki su spremni, a neki nismo ni u najavi. Ide to svojim tempom i puni elana započinjemo akciju zbog koje smo svi došli. Vrh Maglič, 2.386 metara nadmorske visine, nas čeka. Po slobodnim procenama potrebno je oko četiri sata penjanja.

Obilazimo oko jezera gde započinje naš pohod pa odmah zatim ulazak u šumu i lagano se penjemo do prvih stena. Ispred nas je jasna slika, kolona jedan po jedan i pažljivo korak po korak uz stenu i sitno kamenje, koje se na najmanje klizanje odranja i potencijalno pravi probleme drugima iza nas, a tu je i rizik od povreda. Zahtevna planina, to je ono što želim kada god krenem na ovakav put, izazov koji me natera na razmišljanje, da li mogu i dokle ću izdržati.

Neki bi to nazvali i mazohizam. Uz dosta lagani tempo uspeli smo svi zajedno da se popnemo do prve tačke gde smo napravili ozbiljniju pauzu za fotografisanje na suncem obasjano jezero i pogled na stenu pokrivenu sivlom kamena i prljavog snega. Pred nama je dug put, ali najteži deo uspona je pređen, bar tako kažu. Po završetku svega mogu da kažem da se ne slažem da je to bio najgori deo, ali idemo deo po deo.

Oko nas se smenjuju trava i stene, ali i sve više snega. Kako je vreme odmicalo počinjem da osećam bol u levoj nozi na svako jače naprezanje. Na ivici grča, usporavam ritam, dobio sam i štap na korišćenje da smanjim opterećenje. Ne želim, da stanem jer sigurno i drugi muče svoje muke, svakome je svoj problem najveći, ja ćutim i guram dalje.

Pred poslednje uzvišenje koje označava kraj uspona, vidimo jako strmu stenu uz koju se možemo popeti sa dve strane, jedna je jako strma između dve stene i druga malo manje strma, ali uz provaliju ka kojoj nije bilo preporučljivo gledati. Ja sam se opredelio za prvu varijantu na gore i posle par minuta smo svi do jednog uspeli da završimo i popnemo se na Maglič, vrh 2.386 metara.

Bilo je svega, čestitanja, vriske, plakanja. Ponos jednom rečju. Moj prvi vrh preko 2.000 metara. I onda, kada pomislimo da smo uspeali – ne, još nismo. Treba se vratiti nazad...

Sav ovaj put treba ponovo prepešačiti i spustiti se niz iste one stene uz koje smo se jedva popeli.

Korak po korak, izgurasmu do stena, grupa se malo izdelila pa se nas nekoliko dosta brzo spustilo. A stena? Pakao u pravom smislu te reči! Spuštanje niz nju je najveći izazov na Magliču. Kolena rade punim kapacitetom, patike koje sam nosio klizaju po kamenčićima, vidim da ni drugima nije lako, ali nema drugog puta, moramo tuda. Potrajalo je, padali smo iako smo bili nikad oprezniji. Najveći izazov u tri dana. To je ona "višnjica na šlag" ovog putovanja.

Poslednjih 100 metara smo istrčali da šampionski završimo priču. I zaista, bravo! Nije bilo ni približno lako koliko sam možda pre samog puta očekivao. Da jesam, kupio bih planinarske cipele i ne bih krenuo u patikama koje su pretrpele pravu torturu s moje strane. U kampu nas je čekao pasulj koji su komšije pravile da povratimo snagu i osetimo malo hrane, jer poslednja dva dana živimo na paštetama i narescima.

Paljenje logorske vatre uveče i bacanje kobasica na vatru uz druženje, pevanje i uživanje u drugoj noći na jezeru – bilo je veliko finale naše zajedničke radosti. Nisam napomenuo da smo signal za mobilne telefone izgubili još u petak, kada smo se odvojili od automobila što je samo još više pojačalo celokupni utisak. Dva dana čiste harmonije prirode i odsustva svakodnevne realnosti. To je poenta.

Jutro nije donelo ništa novo: rano ustajanje, pakovanje i polazak kući. Izmoreni od prošle noći, sa blagim upalama od uspona, krećemo pod punim teretom nazad još dva sata do auta. Bilo je teško, neću da lažem..., tražio sam pauzu u jednom momentu, jer je noga opet počela da otkazuje. Izdržali smo sve prepreke, komarce, stene, visoku travu, sunce i Bog zna šta sam još zaboravio.

Povratak u civilizaciju nije me preterano obradovao, ali ovakva priča će se sigurno nastaviti na nekoj drugoj planini, barem njih ima dovoljno. Ekipa je bila fenomenalna, karaktera veselih i ozbiljnih, atmosfera strogo pozitivna. Promenili su mi mišljenje o grupnim odlascima na planine, pa kad se ukaže prva prilika rado ću je iskorisiti. Ovakve avanture ne smeju se propustiti.

**SOKRATOVA
TAJNA
USPEHA**

Jednom je jedan mladić pitao Sokrata:

- Koja je tajna uspeha?

Da bi mu odgovorio na pitanje, Sokrat zamoli mladića da ga sačeka sutra ujutro u blizini obale obližnje reke.

Mladić je sledećeg jutra došao na dogovoreno mesto, blizu reke. Sokrat je zamolio mladića da pođe sa njim prema reci.

Mladić bespogovorno pođe. Ušli su u vodu, kada im je voda došla do vrata, Sokrat iznenada dohvati mladića za ramena i potopi ga u vodu. Mladić se borio da izađe, ali Sokrat je bio jači i držao je mladića pod vodom sve dok ovaj nije počeo da se davi.

Tada ga je Sokrat pustio i mladić je izronivši iz vode duboko udahnuvši vazduh.

Sokrat ga tada upita:

- Šta si najviše želeo dok si bio ispod vode?

Mladić odgovori:

- Vazduh...

Tada Sokrat zaključio:

- To je tajna uspeha, kada budeš želeo uspeh kao što si maločas želeo vazduh, tada ćeš ga i postići. Nema druge tajne.

* * *

Jaka – goruća želja je polazna tačka svih dostignuća. I baš kao što mala vatra ne daje puno topline, slaba želja ne može dati velike rezultate.

ISKUPLJENJE

Dragan Đurić

Bila je subota, negde oko 15,00. Kraj tog neradno-radnog dana. Prišao je kapiji dvorišta sa namerom da je zatvori. U tom trenutku u dvorište uđe omalen, neugledno obučen – u crnini, muškarac, star oko 50 – 55 godina, izmučenog neobrijanog lica. Priđe i molećivo izgovori:

- Prijatelju mogu li da ostavim kod vas nekoliko dasaka za oplatnu, do ponedeljka...? Ja sam prijatelj vašeg komšije Ivkovića. U ponedeljak ću ih preneti kod njega..
- Pa zašto ih sada ne ostaviš kod Ivkovića? – upita nehajno.
- Nije tu, otišao je.

Imajući u vidu neka predhodna iskustva, reče mu da su i ranije donosili neke predmete i materijal sa okolnih gradilišta i da je to uglavnom bilo krađeno. Poučen time, nije ih primao niti dozvoljavao da bilo šta ostavljaju kod njega.

- Ne bojte se, to su daske koje je neko ostavio pored kontejnera, ovde ispred. – umirujuće progovori on.

Izađe iz dvorišta i zaista ugleda pored kontejnera gomilu dasaka i fioka od nekog rasturenog ormana. Neko od komšija je izbacio, predhodno rasturen, nameštaj.

- U redu, ali samo do ponedeljka. Stavi ih iza kapije.
- Hvala prijatelju. – reče on, ostavi torbu u dvorištu iza kapije i zasuka rukave.

Okrete se i uđe u zgradu, ostavivši mu malo vremena da ubaci te dve daske.

Nakon petnaestak minuta izađe na dvorište. Ugleda već desetak dasaka uredno složenih na gomili i čoveka koji užurbano unosi još. Nije mu smetalo, svejedno da li će biti dve ili dvadeset dasaka taj prostor ionako nije od važnosti za posao koji radi.

- Pa, ti reče dve daske?
- Video sam da su i ove dobre, žao mi je da ih ostavim...
- U ponedeljak do 12,00 da si ih sve odneo. – zapovedno izgovori.
- Nema problema preneću ih kod Ivkovića u ponedeljak.

Ivković je komšija u susednom lokalnu udaljen dvadesetak metara od dvorišta.

U ponedeljak oko 10,00 u kancelariju dođe muškarac od subote. Uljudno se javi i zahvali što mu je omogućio da ostavi daske iza kapije. Reče da Ivković nije tu, ali će

on da zamoli sledećeg komšiju u auto perionici da prenese daske kod njega i ode. Zanesen u dnevne obaveze nije davao važnosti o tome šta priča, jer mu daske nisu smetale.

Oko 11,00 sati ugleda na kameri priliku koja nešto radi iza kapije. Izade i vide da oblepljuje daske, dve po dve. U redu, pomisli, drago mu je blo da će ispuniti ono što je rekao.

U tih desetak minuta neke poslovne informacije ga uznemiriše. U tom mom nemiru, na otvorenim vratima kancelarije ponovo se pojavi prilika ovog muškarca iz dvorišta koji upita:

- Prijatelju, imaš li šrafčiger?

Onako uznemiren i odsutan osorno odgovori:

- Nemam!

- Oprosti... – progovori on uviđavno i skrušeno se okrete i ode. Na kameri vide kako pogureno odlazi ka kapiji i nastavlja posao.

Šrafčiger..., ko nema prokleti šrafčiger u kući, lokaluu... Beše veoma ljut na sebe što se nije savladao u tom trenutku i bezveznom reakcijom povredi čoveka, ustvari nije znao koga je više povredio: njega ili sopstvenu dušu...

Bio je svestan da ovo mora nekako da popravi. Kada bi mogao da malko vrati vreme, to bi bilo najbolje...

Pokajnički ustade, pođe do kutije sa alatom, uze šrafci gere jedan običan i jedan zvezdasti. Stavih ih u zadnji džep. Priđe kapiji iza koje je čučeci, mučeni čovek pokušavao da prstima izvadi šrafove iz rasturenog nameštaja.

- Kakav ti šrafci ger treba običan ili zvezdasti?

Čovek se uspravi, pogleda zahvalno i odgovori:

- Može običan...

Pruži mu šrafci ger i pođe nazad. Video je da su spakovane tri gomilice po tri daske.

Savest mu nije dala mira. Po glavi mu se mutio bezdušni odgovor za šrafci ger: NEMAM! Nije mu bilo dovoljno što sam odneo šrafci ger, činilo mu se nedovoljnim za iskupljenje. Osećao je da mora još nešto da uradi kako bi tu bezdušnost poništio. Ponovo ode do kapije.

- Kako ide...?

- A ide nekako. Evo sad ću ja da prenesem ove daske do perionice, da vam ne smetaju.

- A Ivković?

- Nije tu, tu mu je samo ćerka.

- Što ga ne pozove, pa rekao si mi da ti je prijatelj? – upita, a znao je kakav je sebičnjak taj njegov komšija. Čovek na kojeg se ne možeš osloniti.

- Zvala ga je, nedostupan... – odgovori ne prekidajući sa poslom i ne gledajući u njega. Oseti u glasu razočarenje...

Oseti - izmučenu dušu. Htede da mu još nekako pomogne, sa oblepljivanjem dasaka je bio pri kraju.

- Kako ćeš ih odneti kući? – upita.

- Po dve, tri pa na autobus za Obrenovac. Taman ću da popravim regal u sobi... – reče i oči mu zasijaše. Već je video svoje izvedeno delo.

- Slušaj, nemoj da prenosiš daske u perionicu, neka ih ovde. Nosi ih kad stigneš...

Čovek ga pogleda i u očima mu se vide duboka zahvalnost. Nešto ga je guralo da još malo popriča sa njim. Upita ga:

- Jesi li gladan?

Opet se zagleda u njega kao da ga gleda u dušu i odgovori:

- Ne bih odbio, ako imaš nešto...

- Imam, 'ajde ostavi daske... – obuze ga osećaj sreće.

Uđoše u njegov restoran, ponudi ga piletinom sa makaronama, salatam i hlebom. On prihvati i upita:

- A gde mogu da operem ruke?

Pokaza mu.

Sedoše u dnu sale, donese mu sok. Izašavši iz toaleta, pruži ruku, pozdravi se i predstavi:

- Ja sam Marko. Hvala vam za sve ovo.

Reče da je sa Kosova, iz Peći. Da je u Beograd došao 1999. godine... Reče da mu je čitava porodica stradala, žena i dvoje dece, majka... Živi sa sestrom i bratom. Po završetku obeda, uljudno se zahvali i ode da dovrši posao.

* * *

Dolazio je posle ovoga više puta. Svaki put, kada ga je video, sa zadovoljstvom ga je poveo na ručak.

Juče mu reče da daske koje je odneo, nosi da bi imao šta da radi – da mu prođe vreme i sa puno tuge izgovori da nema više razloga da živi:

- Ja sam život odživeo...

“Bože, hvala ti na pruženoj prilici da popravim svoju nesmotrenost. Znam da se ona ne dobija svaki put...” – pomisli.

